

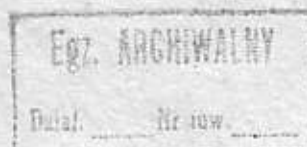
Z D Z I S Ł A W P I W K O

40 LAT
WROCŁAWSKIEJ
SEKCJI
NUMIZMATYCZNEJ
1949 — 1989

POLSKIE TOW. NUMIZMATYCZNE
Oddział we Wrocławiu
Muzeum Sztuki Medalierskiej
O/ Muzeum Miejskiego Wrocławia
50-108 Wrocław, ul. Kiełbaśnicza 5

Wrocław 1989

ZDZISŁAW PIWKO

40 LAT
WROCŁAWSKIEJ
SEKCJI
NUMIZMATYCZNEJ
1949 — 1989

Wrocław 1989

WISŁA W 1919

WISŁA W 1919

Polskie Towarzystwo
Archeologiczne i Numizmatyczne
Sekcja Numizmatyczna
Oddziału Wrocławskiego
im. Joachima Lelewela

Wrocławskie Sekcje Numizmatyczne
40 lat Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej
1949 - 1989

Wrocław - dawna piastowska stolica Śląsk, miasto które jako pierwsze na odzyskanych ziemiach zachodnich i północnych stało się ośrodkiem ruchu numizmatycznego. Wrocław kolebka mennictwa śląskiego szczylił się przed II wojną posiadaniem przebogatych zbiorów numizmatycznych z kolekcjami Redigerów, Saurmy-Jeltscha i F. Friedensburga, i zasłużonego badacza numizmatyki śląskiej. Tu we Wrocławiu Bolesław Chrobry bił pierwsze denary śląskie. Denary Mieszka I, Piłatonięgo z końca XII w. to najstarsze zabytki języka polskiego. Najstarsze mennice śląskie władców Polski z XI-XII w. powstały we Wrocławiu, Legnicy i Opolu.

Do roku 1675 na monetach władców śląskich widniał orzeł piastowski, dowód odwiecznej więzi z Macierzą polską. W dawnym Śląskim Muzeum Rzemiosła Artystycznego i Starożytności we Wrocławiu znajdowała się wielka kolekcja monet i medali śląskich, bezpowrotnie zaginionych w czasie II wojny światowej.

Ocalałe resztki dawnych poniemieckich zbiorów trafiły w niewielkiej części do organizowanego po wojnie Muzeum Śląskiego, gdzie tworzył się od podstaw przyszły Gabinet numizmatyczny nad którym opiekę sprawował od 1946r. późniejszy kustosz tego Muzeum dr Marian Haisig. We Wrocławiu od 1945r. działało Polskie Towarzystwo Archeologiczne, w którym zrzeszona była szczupła grupa numizmatyków.

W roku 1948 dwaj jego członkowie wystąpili z wnioskiem o powołanie w ramach Towarzystwa osobnej Sekcji numizmatycznej.

Inicjatywa ta spotkała się z pełnym poparciem. Pismem z 30 czerwca 1948 roku Zarząd Główny PTA zawiadomił o swej uchwale powołanie do życia Sekcji Numizmatycznej.

Pierwsze zebranie organizacyjne Sekcji odbyło się dopiero 15 stycznia 1949r. przy udziale 23 osób. W skład wybranego Zarządu Sekcji weszli Marian Haisig - przewodniczący, Adolf Nasz - zastępca, Adam Więcek - sekretarz i Tadeusz Kałkowski jako referent organizacyjny nowej sekcji.

Wrocławska Sekcja Numizmatyczna wystartowała z bardzo ambitnym planem działania. Powołano do życia własny organ, kwartalnik popularno-naukowy pod nazwą "Zapiski Numizmatyczne" jako pierwsze w Polsce Ludowej drukowane pismo numizmatyczne, było niewątpliwie dużym osiągnięciem nowopowstałej Sekcji Numizmatycznej. Ale tylko jeden rocznik wrocławskiego kwartalnika doczekał się wydania. Ostatni /4/ numer ukazał się jeszcze w styczniu 1950 roku.

Brak własnych środków oraz subwencji ze strony Ministerstwa Kultury i Sztuki uniemożliwiło jego dalszą edycję.

Przeniesienie Zarządu Głównego PTA do Warszawy uchwałą IV Walnego Zjazdu w roku 1952 zadało cios działalności Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej. Numizmatycy wrocławscy nie zawiesili swojej działalności. Szczupłe grono członków sekcji pracowników działu historycznego w Muzeum Śląskim kontynuowało działalność popularyzatorską.

Kiedy w czerwcu 1953r. na zjeździe zjednoczeniowym towarzystw archeologicznych i numizmatycznych w Nowej Hucie powołano do życia Polskie Towarzystwo Archeologiczne, wrocławska sekcja numizmatyczna PTA z 1949r. nie mieściła się w strukturze organizacyjnej nowego towarzystwa.

Nowy rozdział w życiu numizmatyków wrocławskich otwiera rok 1961. Niezmordowany prof. Marian Haisig skupia wokół siebie niewielką grupkę zapalonych miłośników starej monety i po porozumieniu się z Zarządem Głównym PTA w Warszawie doprowadza do wznowienia działalności nie sekcji, lecz Koła Numizmatycznego PTA. W roku 1964 zostaje ono przekształcone w Sekcję, która za swego patrona obiera Joachima Lelewela.

2 listopada 1961 roku zostaje wybrany nowy Zarząd Koła Numizmatycznego w składzie:

M. Haisig - przewodniczący, Jerzy Ulatowski - zastępca, Zdzisław Szpejowski - sekretarz, którego w kilka miesięcy później zastępuje Michał Osuch, a przewodniczącym Komisji Rewizyjnej zostaje wybrany Stanisław Wojtowicz. Sekcja dzięki działalności popularyzacyjno-naukowej rozwija się pomyślnie i w roku 1969 osiągnęła stan około 120 osób.

Zebrań odbywały się początkowo w Muzeum Śląskim, w sali Starego Ratusza, na Uniwersytecie Wrocławskim, a od 1963r. w sali odczytowej Muzeum Archeologicznego. Od roku 1980 zebrań odbywają się dwa razy w miesiącu, pierwsze w D.K. Dolmel, drugie w Muzeum Archeologicznym.

Popularyzacja wiedzy numizmatycznej w zakresie dziejów monety polskiej, a w szczególności regionalnej monety śląskiej stanowiła od początku wiodący nurt tematyki odczytów i pogadanek wygłaszanych na zebraniach Sekcji Numizmatycznej po dzień dzisiejszy. Wystawy numizmatyczne zarówno zbiorowe jak i indywidualne członków sekcji stanowiły i nadal stanowią ważną dziedzinę działalności popularyzatorskiej.

Warto w tym miejscu przypomnieć pierwszą wystawę na wyzwolonej ziemi śląskiej w 1951r., pt. "Śląsk w monetach, medalach i pieczęciach", której autorem i realizatorem był prof. M. Haisig.

W 1969 roku otwarto wystawę upamiętnioną wybiciem medalu która oparta została w całości na zbiorach członków sekcji. Były i są to wystawy o różnym przekroju tematycznym, zbiorowe i indywidualne, organizowane z okazji jubileuszy bądź w ramach corocznych planów działalności sekcji.

Dorobek wydawniczy minionych 40 lat, stanowiąc trwałą dokumentację działalności i aktywności wrocławskiego ośrodka numizmatycznego, zasługuje na osobną uwagę.

Wśród akcji podejmowanych przez Sekcję wymienić można przeprowadzenie ankiety w ośrodkach terenowych dla zebrania danych o działalności sekcji i kół numizmatycznych w dwudziestoleciu PRL. Rejestrację medali i odznak wydanych na terenie województwa wrocławskiego od 1945r., zebranie not bibliograficznych z zakresu literatury numizmatycznej w bibliotekach i zbiorach prywatnych dla centralnego katalogu.

Popularyzacji wiedzy numizmatycznej służyły również okolicznościowe imprezy jak quizy i konkursy prasowe, aukcje numizmatyczne tak ważne i istotne w środowisku kolekcjonerów prowadzone były dorywczo, a z czasem przyjęły charakter imprez dobroczynnych z darów członków i sympatyków Sekcji. Uzyskane kwoty przeznaczano na konkretne cele społeczne i dobroczynne.

8.04.1981 odbyła się aukcja z darów członków na budowę Panoramy Racławickiej na której uzyskano kwotę 120600 zł.

4.05.1983 odbyła się aukcja na Domy Dziecka, a za otrzymaną kwotę 56 tys. zł. zakupiono zabawki i przekazano do Domu Dziecka przy ul. Rossenbergów we Wrocławiu.

28.04.1984 zorganizowano aukcję na Dom Ubogich im. Brata Alberta we Wrocławiu. Zgromadzono wówczas kwotę 111000 zł.

11.11.1984r. z okazji 35-lecia Sekcji Numizmatycznej zorganizowano aukcję na rzecz budowy Panoramy Racławickiej, uzyskana kwota 200300 zł przekazano Komitetowi Odbudowy Panoramy Racławickiej.

4.02.1987 Sekcja otrzymała z depozytu K.M.M.O. monety które zostały wystawione na aukcję na rzecz rewaloryzacji Starówki Wrocławskiej, uzyskano kwotę sprzedażną na sumę 331275 zł.

Osobnym odcinkiem działalności w minionym okresie było wydawanie własnych medali pamiątkowych, podjęte z inicjatywy wielce zasłużonego dla Sekcji prof. Jarosława Kuryłowicza.

Katalog wydanych przez Sekcję medali i literatury stanowi odrębne opracowanie autorstwa mgr Zbyszka Szpytmana.

Współpraca ze szkołami, placówkami muzealnymi, prasa regionalna, radiem i telewizją oraz innymi instytucjami stanowiła kolejny nie mniej ważny odcinek działalności wrocławskiego ośrodka.

Bezpośrednie kontakty z kadra naukowo-dydaktyczną Uniwersytetu Wrocławskiego, wśród której byli również aktywni członkowie wrocławskiej Sekcji, stanowiły ważny czynnik w realizacji jej naukowych zadań.

Na Wydziale Filozoficzno-Historycznym od r.1989 prowadził wykłady i ćwiczenia z numizmatyki na trzech kierunkach studiów: archeologii, historii i historii sztuki pracownik naukowy Instytutu Historycznego, a zarazem członek Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej prof. dr. Marian Haisig. Dzieje mennicze Polski przedrozbiorowej z uwzględnieniem gospodarczej i społecznej funkcji pieniądza były tematem wykładów monograficznych dla studentów historii.

Ikonografia monet i medali z akcentem na ich artystyczne i stylowe walory była uwzględniona w programie ćwiczeń z zakresu nauk pomocniczych historii sztuki, zaś dla archeologów problematyka numizmatyczna obejmowała typologię monet antycznych i średniowiecznych, charakterystykę i funkcje skarbów kruszcowych oraz konserwację monet wykopaliskowych.

Z numizmatyką antyczną zapoznawał swoich uczniów prof. Eugeniusz Konik. kolekcje aktywnych członków Sekcji Wrocławskiej: J. Kuryłowicza, M. Osucha, K. Szypocha, St. Toty, Cz. Eleganczyka, R. Bronowskiego - Prezesa WKK im. T. Kościuszki przy Śląskim Okręgu Wojskowym, W. Dziulikowskiego i J. Włodarczyka dostarczały materiału dydaktycznego dla prowadzonych ćwiczeń i wykładów przy czynnym ich udziale.

Na kierunku historii Uniwersytetu Wrocławskiego numizmatyka polska była w latach 1965 - 1978 przewodnią problematyką 12 pracowników magisterskich i 2 doktorskich.

Prelekcje numizmatyczne odbywały się dorywczo również w terenie, w szkołach, klubach, na poligonach wojskowych, komen-
dach milicji. Wrocławski ośrodek udzielał aktywnej pomocy przy organizowaniu kół terenowych. W 1966 roku zorganizowano koło PTA w Opolu, a w r. 1969 Sekcja patronowała powstaniu Koła w Legnicy, zaś w latach 1976-1977 Koła Numizmatycznego w Lubinie. Od r. 1983 powołano Koło w Ziębicach i Świebodzicach, zaś w 1987r. Koło w Głogowie oraz nowe w r. 1989 powstałe Koła w Oleśnicy i Kłodzku. Ponadto Sekcja patronuje powstającemu Kołu zaintereso-
wań przy Uniwersytecie Wrocławskim.

Pomyślnie układa się współpraca z placówkami muzealnymi Wrocławia: Muzeum Archeologicznym, Muzeum Historycznym, i Muzeum Sztuki Medalierskiej. Z fachowych konsultacji i ekspertyz udzielanych przez naszych członków korzystały organa Milicji, wymiaru sprawiedliwości i Urząd Celny.

Kontakty z numizmatykami w krajach sąsiedzkich były skromne i krótkotrwałe ale bardzo owocne. W latach 60-tych istniała współpraca z ośrodkiem Czechosłowackiego Towarzystwa Numizmatycznego w Opawie, która zaowocowała wymianą medali oraz publi-
kacją artykułów w czasopiśmie "Slezsky numizmatik". W latach 1970 - 1981 nawiązano kontakty z numizmatykami zrzeszonymi w Kulturbund DDR Fachgrupe Numismatik w Goerlitz, dzięki której wykonano kilkanaście kompletów reprodukcji tablic numizmatycz-
nych z wydawnictwa F. Friedensburga oraz wykazu monet NRD w opracowaniu Henryka Ruska.

W okresie minionych lat Wrocławska Sekcja Numizmatyczna święciła trzy jubileusze: 20-lecia, 25-lecia, 35-lecia, a obecnie 40-lecia.

Zamykając ten zwięzły i niepełny przegląd działalności wrocławskich numizmatyków na przestrzeni lat uzupełnimy go jeszcze informacjami szczegółowymi dotyczącymi wydawnictw i referatów popularno-naukowych, sesji naukowych, wystaw numizma-
tyczno-medalierskich, aukcji, oraz ich autorów i ofiarodawców.

- 1951 - "Śląsk w monetach, medalach i pieczęciach" wystawa w Muzeum Śląskim (scenariusz i realizacja prof. M. Haisig)
- 1953 - "Pieniądz na Śląsku do końca XVII w." Część problemowa wystawy "Dziesięć wieków Śląska" w Muzeum Śląskim (scenariusz i realizacja prof. M. Haisig)
- 1960 - "Dziesięć wieków Polski w grafice i medalierstwie" wystawa w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich PAN (scenariusz i realizacja części medalierskiej j.w.)
- 1966 - "Tysiąc lat monety na ziemiach polskich" wystawa w Bibliotece Zakładu Naukowego im. Ossolińskich PAN (scenariusz i realizacja J. Szwagrzyk)
- 1969 - Dla upamiętnienia 20-tej rocznicy powstania Sekcji Numizmatycznej PTA oraz XXV rocznicy zakończenia wojny zorganizowano wystawę w okresie "Dni Wrocławia" pt. "I Wystawa monet i medali" członków Sekcji Numizmatycznej PTA w Muz. Sztuki Medalierskiej.
- Na wystawie eksponowano łącznie ponad 2000 monet i medali z kolekcji 15-tu numizmatyków amatorów niżej wymienionych:

Mieczysław Dubaniowski, Stanisław Jaźwiec, Lech Kokociński, Kazimierz Kozarski, Jarosław Kuryłowicz, Józef Lewandowski, Stefan Olszak, Michał Osuch, Mieczysław Polechoński, Teodor Sidorczuk, Kamili Szyposz, Eugenia Triller, Jerzy Ulatowski, Kazimierz Witomski, Krzysztof Wolfram.

Zbiory pokazano w 14-tu gablotach o układzie tematycznym :

1. Grecja i Rzym	8. ZSRR
2. Chiny Cesarские	9. Francja
3. Polska przedrozbiorowa	10. Czechosłowacja
4. Monety Zygmunta III Wazy	11. Słowacja (1939-1945)
5. Polska (1923-1968)	12. Litwa i Łotwa (1918-1939)
6. Monarchia Austro-Węgierska	13. Śląsk
7. Rosja Carska	14. Medale polskie
- 1969 - "Wrocław bił własną monetę" - wspólnie z Muzeum Historycznym m. Wrocławia (scenariusz prof. M. Haisig)

- 1974 - "Wystawa monet i medali" w Muzeum Sztuki Medalierskiej w Ratuszu Wrocławskim z okazji Sesji Naukowej poświęconej 25-leciu powstania Sekcji Numizmatycznej.
- 1978 - "60-lecie niepodległości Polski w monecie". Wystawa przedstawiła chronologicznie monety i banknoty od 1914 - 1978r. w tym: monety i banknoty państwowe, komunalne, powstania śląskie, plebiscyt i prywatny pieniądz inflacyjny 1918-1923 oraz 1924-1939, a ponadto emisje Generalnej Guberni 1940 - 1941, bony metalowe i papierowe Getta w Łodzi, pieniądz Powstania Warszawskiego, bony w obozach jenieckich oraz pieniądz i monety PRL 1944-1978. Wydano folder wystawowy.
- 1979 - "Pieniądz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 1944-1979" "Medale śląskie w 35-leciu PRL" Wystawa z okazji 35-lecia PRL ukazała monety oraz medale związane z Dolnym Śląskiem. Na wystawie pokazano medale osobowe, miast, instytucji naukowych i kulturalnych, wojskowych, sport i turystyka, numizmatyczno - filatelistyczne. Wydano folder wystawowy pod red. K. Szyposza.
- 1980 - "Numizmatyka i numizmatycy w twórczości medalierskiej". Wystawa pokazała ludzi nauki związanych z numizmatyką, przedstawionych na medalach:
J. Lelewela, K. Strączyńskiego, K. Beyera, E. Hutten-Czapskiego, Z. Zakrzewskiego, W. Terleckiego, St. Niewiteckiego, a ponadto serie medali: królewskich, książąt śląskich, sesji naukowych i wystaw rocznicowych Oddziałów, Sekcji i Kół Numizmatycznych, oraz pamiątkowych wydawanych przez Sekcje Numizmatyczne.
- 1981 - "Z historii Polskiego długu publicznego", a w tym obligacje, listy zastawne, bony skarbowe, asygnacje, w chronologicznym obrazie od 1780-1940r. czyli od trzeciego rozbioru Polski poprzez Księstwo Warszawskie, Królestwo Polskie, do końca II Rzeczypospolitej oraz pożyczka w Generalnej Guberni w 1940r. na kwotę ogólną wyemitowanych biletów 1,2 miliarda zł. przez władze okupacyjne Niemiec. Wystawy zorganizowane były w Muzeum Archeologicznym.

1982 - "Medalierstwo i numizmatyka rosyjska i radziecka".
Wystawa przedstawiła historię rubla od pojawienia się tej nazwy w XIII w. i reformę Piotra I, Katarzyny II, do 1917r. a następnie medale, monety i banknoty ZSRR od 1923-1981r z monetami pamiątkowymi i okolicznościowymi.

Wystawcami byli:

M. Dubaniowski, A. Iwanaszko, K. Kozarski, Z. Pańczyszyn,
Z. Piwko, R. Polechoński, G. Ramisz, W. Rzeczkowski,
J. Tomaszewski, St. Tota, E. Wojtasik, K. Witomski.

1983 - "Wrocławskie prezentacje numizmatyczne".

Wystawa prezentowała monety i banknoty oraz papiery wartościowe: Europy, Azji, Afryki. Medale okolicznościowe, order, odznaczenia i wyróżnienia.

Wystawcami byli:

K. Gózdź, M. Wilkin, W. Rzeczkowski, P. Sangórski, G. Ramisz,
B. Piotrowski.

1984 - "II Wrocławskie prezentacje numizmatyczne"

z okazji 35-lecia Sekcji Numizmatycznej. Wystawa została zorganizowana ze zbiorów członków Sekcji Numizmatycznej Oddziału Wrocławskiego obejmująca monety, banknoty, medale i odznaczenia. Składała się z dwóch części.

1. Muzeum Historyczne

Wrocław Rynek - Ratusz

Wystawcami byli:

R. Miller	- wczesna moneta śląska
B. Piotrowski	- monety rosyjskie Katarzyny II
M. Wydra	- monety wolnego m. Gdańska
M. Wilkin	- monety czechosłowackie 1918-1984
J. Belda	- srebrne monety wydane z okazji Olimpiady w Montrealu w 1976r.
J. Hupałowski	- obiegowy pieniądz Australii
K. Tuła-	- rocznice różnych państw na monetach
St. Tota	- Elżbieta II - królowa Angli
Zd. Piwko	- odsiecz wiedeńska
J. Tomaszewski	- Polski ruch niepodległościowy w XIX w. w medalach i monetach
Zb. Szpytman	- medale patriotyczne
J. Michałkiewicz	- odznaczenia i odznaki polskich sił zbrojnych na Zachodzie

Wystawcami byli:

T. Maliszewski - Jan Paweł II na medalach
 R. Mroziński
 W. Wosik
 Zb. Pańczyszyn
 J. Tomaszewski - w kręgu Watykanu

1985 - "Obieg pieniężny w PRL". Wystawa w Klubie Śląskiego Okręgu Wojskowego

Wystawcami byli:

R. Bronowski, St. Tota, M. Wełna, M. Wilkin

1986 - "III Wrocławskie prezentacje numizmatyczne".

Na wystawie zareprezentowano fragmenty zbiorów członków Sekcji w Muzeum Archeologicznym.

J. Hupałowski - obiegowy pieniądz Australii
 K. Kozarski - siedem wieków polskiego grosza
 Zb. Pańczyszyn - plebiscytowy pieniądz zastępczy na terenie Śląska.
 Zdz. Piwko - Jan III Sobieski w medalu.
 Zb. Szpytman - wielcy polacy na medalach
 J. Toszewski - nietypowy pieniądz zastępczy i pamiątkowy na terenie Niemiec i Austrii w okresie inflacji po I wojnie światowej.
 J. Ulatowski - monety i banknoty Republiki Malgaskiej
 W. Warbanow - 1300 lat Bułgarii
 M. Wilkin - monety PRL, oraz Bilety skarbowe Insurekcji Kościuszkowskiej 1794r.
 K. Witomski - monety Króla Zygmunta III Wazy

1988 - "Walki o Niepodległość". Wystawa zbiorowa członków Sekcji Numizmatycznej dla uczczenia 70-tej rocznicy Odzyskania Niepodległości.

Wystawcami byli:

J. Michałkiewicz	- odznaki formacji bojowych i
związków politycznych z okresu walk o
niepodległość.
A. Świątkiewicz	- Legiony 1914-1918
J. Tomaszewski	- Powstanie Listopadowe
- Powstanie Styczniowe
- Legiony Polskie
- Józef Piłsudski
- Powstania Dzielnicowe
M. Wilkin	- Insurekcja Kościuszkowska

Sesja Naukowa

W okresie minionych lat Sekcja Numizmatyczna święciła trzy jubileusze. W 1969 r. 20-lecie powstania sekcji wrocławskiej i ukazania się pierwszego numeru własnego pisma "Zapiski Numizmatyczne", co upamiętniono wybiciem pierwszego medalu.

W dniach 19-20 października 1974r. jubileusz 25-lecia upamiętniła Sesja Naukowa poświęcona monecie na Śląsku oraz wydanie podwójnego numeru "Wrocławskich Zapisków Numizmatycznych".

Na Sesji wygłoszono następujące referaty:

- Michał Osuch - Historia wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej.
- prof. dr Eugeniusz Konik - Moneta rzymska na Śląsku..
- prof. dr Ryszard Kiersnowski - Kwartniki śląskie.
- prof. dr Marian Halsig - Problemy badawcze numizmatyki śląskiej.
- doc. dr hab. Stanisław Suchodolski - Moneta średniowieczna na Śląsku.
- dr Adam Więcek - Medale Piastów Śląskich.

Dnia 10-11- października 1984 roku zorganizowano obchody 35-lecia Sekcji Numizmatycznej. Na jubileuszowej Sesji Naukowej wygłoszono następujące referaty:

- prof. dr Marian Halsig - 35-lat Sekcji Numizmatycznej PTAIN we Wrocławiu.
- mgr Lubomir Wędzicha - Joachim Lelewel - patron Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej.
- prof. dr Eugeniusz Konik - Najstarsze monety na Śląsku.
- płk. Edmund Kopicki - Wyobrażenia heraldyczne na monetach Śląskich.
- mgr inż. Henryk Rusek - Mennice w średniowiecznym Wrocławiu.

Z okazji 35-lecia Sekcji stosowano okolicznościowy stempel na banknotach.

15 listopada 1986r. z okazji otwarcia Panoramy Racławickiej zorganizowano kolejną Sesję Naukową poświęconą Tadeuszowi Kościuszce na której wygłoszono trzy referaty:

- płk. Edward Gomulski - Kościuszko jako strateg.
- dr Marian Wilkin - Bilety skarbowe Insurekcji Kościuszkowskiej z 1794 roku.
- mgr Józef Toszewski - Tadeusz Kościuszko w medalierstwie i numizmatyce.

Również z tej okazji rozprowadzono banknoty 50 zł i 20 zł z 1948r. w ilości 250 szt. z podobizną T. Kościuszki i odpowiednim nadrukiem wykonanym w Mennicy Warszawskiej (autor opracowania graficznego Małgorzata Piwko).

40-lat Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej zaowocowało referatami:

- prof. dr Mariana Haisiga - Herb Wrocławia w ikonografii monet i medali miejskich XIV-XVII w.
- mgr inż. Henryk Rusek - Prawdziwy wygląd brakteatu księcia Henryka,
- mgr Eugenia Triller - Kontakty Karola Beyera z Wrocławiem.
- Zdzisław Piwko - 40 lat Sekcji Numizmatycznej.

Ponadto członkowie naszej Sekcji brali udział w Sesjach Naukowych organizowanych przez inne Sekcje bądź Oddziały PTAN.

Kolejnym przejawem działania Sekcji jest emisja medali lanych "Piastowie Śląscy". Do chwili obecnej wydano 5 emisji i kolejne są w przygotowaniu.

Sekcja wydała również inne medale okolicznościowe-których pełny zestaw będzie podany w specjalnym wydawnictwie Sekcji.

Sekcja zajmuje się również działalnością wydawniczą. Zapoczątkowało je wydanie w 1949r. pierwszego numeru "Zapisków Numizmatycznych", które z niewielkimi przerwami wydawane są do dnia dzisiejszego. Oprócz powyższego periodyku zostały wydane staraniem Sekcji publikacje popularno-naukowe, których szczegółowy wykaz zamieści "Katalog Wydawnictw Sekcji".

Moneta Wrocławska

Inicjatywa wybitia monety wrocławskiej podjęta została przez Prezesa Sekcji p. Stanisława Totę z przeznaczeniem jej sprzedaży na rewaloryzację starówki wrocławskiej. Z chwilą przedłożenia wniosku podjęto działania z p. Czopko - Dyr. Banku Narodowego na Zjazdach PTAIN oraz poprzez spotkanie z Przewodniczącym Komisji Finansowej Społecznego Komitetu Rewaloryzacji Starówki Wrocławskiej p. Stanisławem Sarnowskim i kolejno z przedstawicielami władz administracyjnych i politycznych miasta. Po uzyskaniu akceptacji Sekcja zaproponowała artystę plastyka p. Jacka Dworskiego, który przedstawił na kolejnym spotkaniu 8 projektów graficznych zaproponowanych przez Sekcję i konsultowanych przez członka naszej Sekcji prof. dr Mariana Haisiga.

Kol. Zdzisław Piwko przygotował spotkanie Prezydenta m. Wrocławia p. Stefana Skąpskiego, Dyrektora Dyrekcji Rewaloryzacji p. Józefa Kotosa, plastyka p. Jacka Dworskiego, Przewodniczącego Społecznego Komitetu Rewaloryzacji p. Stanisława Sarnowskiego, Dyrektora Skarbcza Emisyjnego NBP p. Zbigniewa Marskiego i p. Czopko w dniu 25.06.86r. na którym ustalono formę zlecenia, sposób finansowania oraz dystrybucję monety.

Po wykonaniu monety ze srebra (Ag) o nominale 1000 zł (próba) decyzją Społ. Komitetu Rewaloryzacji Starówki Wrocławskiej ustalono cenę monety w kwocie 5000 zł w formie cegiełki na w/w cel. Członkowie Sekcji przeprowadzili rozprowadzenie monety wśród członków PTAIN w skali kraju t.j. około 8000 szt. Z ubolewaniem należy stwierdzić, że po pewnym okresie władze m. Wrocławia przypisały sobie cały trud wybitia tej monety (dzienniki wrocławskie).

Indywidualna działalność członków Sekcji Numizmatycznej

Indywidualna działalność wydawnicza i wystawiennicza aktywnych członków Sekcji Numizmatycznej na przestrzeni czterdziestolecia jest dokumentacją owocnej realizacji celów naukowych i popularyzacji zadań PTAIN.

A u l i c h Jerzy - członek od 1973r. w latach 1978-1986 V-ceprezes Sekcji Numizmatycznej. Od 1987r. Prezes Sekcji i równocześnie V-ceprezes Zarządu Oddziału PTAN we Wrocławiu. Od wielu lat jest komisarzem wszystkich wystaw organizowanych przez Sekcję. Wygłoszone referaty dotyczyły tego zagadnienia.

B e l d a Jerzy - (1937-1986) członek od 1975 roku opracował ciekawy referat w roku 1985 - "Wszystko o talarach"

B r o n o w s k i Ryszard - członek od 1972r. Kolekcjonerstwo to pierwszy stopień muzeum, to w jednej osobie poszukiwacz skarbów ich kustosz i wybitny specjalista. Wierny tej maksymie jest w 1973 roku współorganizatorem Wojskowego Klubu Kolekcjonerów im. T. Kościuszki przy Śląskim Okręgu Wojskowym, jego Prezesem i Redaktorem Biuletynu WKK którego na przestrzeni 15-tu lat wydano około 150 egz. W tym okresie zorganizował 36 wystaw z różnych dziedzin kolekcjonerstwa. Jest organizatorem wystaw indywidualnych:

1974 - Medale pamiątkowe LWP.

1975 - Monety i banknoty Polski.

1976 - Ogólnopolska wystawa broni białej.

1977 - Żołnierz Polski w zbiorach kolekcjonerów.

- W. Lenin i jego idee w medalach.

1980 - Radzieckie znaczki klapowe.

1981 - Pieniądz papierowy na ziemiach polskich 1919-1923.

1984 - Nasze ulubione znaczki pocztowe.

1986 - Pieniądz polski i inne formy kolekcjonerstwa.

Prowadząc szeroką działalność popularyzatorską wśród żołnierzy, jest rzecznikiem idei PTAN. Jest także autorem wydawnictw:

1987 - Monety zastępcze z lat 1916 - 1923 Polskich Ziemi Odzyskanych po II wojnie światowej.

1988 - XV-letnie tradycje ruchu kolekcjonerskiego na terenie Śląskiego Okręgu Wojskowego.

C z a j k o w s k i Roman - członek od 1970 r. członek Zarządu Oddziału ogłosił drukiem artykuł:

1984 r. Numizmatyka w Algierii

KW. I/B4

D u b a n i o w s k i Mieczysław /1900-1986/ członek od 1961 r. w latach 1970-1977 członek Zarządu Sekcji, opublikował artykuł

1982 - Szykany moralne i finansowe w Generalnej Guberni. KW. I-B2

Dziulickowski Wiktor - członek od 1970 r. oraz wielu Towarzystw w kraju m.in. Pol. Tow. Lekarskie, Historii Medycyny, Eksilibrysty, łącząc swe zainteresowania opracował i wydał:
1972 r. Polskie Medale i Odznaki Medyczne - Katalog zawiera około 100 stron w tym 236 ilustracji wyd. przez Pol. Tow. Lekarskie, Pol. Tow. Historii Medyc. Bibliotekę A. M. Wrocław.
1972 r. Polski eksilibryst medyczny - Katalog
1988 r. Wystawa p. t. Eksilibryst religijny w Polsce, w Muz. Archid.
Katalog wystawowy obejmujący 180 reprodukcji w nakładzie 1000 egz. Przekazał aktem darowizny do Muzeum Archidiecezjalnego we Wrocławiu 1000 egz. eksilibrystów.

Elęganczyk Czesław członek od 1975 r. swą działalność zaznaczył przede wszystkim na terenie jednostek wojskowych gdzie wygłosił szereg referatów:

- numizmatyka polska od 1918 r. monety i banknoty.
- numizmatyka światowa.

1989 - pokazy monet i banknotów dla kadry LWP.

Mały leksykon numizmatyczny.

Fabijański Władysław członek od 1981 r. zamieścił referat naukowy p. t.

1987 - Legenda na pieczęciach piastowskich książąt Legnicko-Brzeskich od 1675 r. /w/ "Ze skarbca kultury"

Hałsiąg Marian prof. dr ur. 31. maja 1908 r. we Lwowie, szkołę średnią ukończył w Czortkowie w 1926 r. Studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, na Wydziale Humanistycznym. Dyplom magistra filozofii w zakresie historii uzyskał w 1931 na podstawie pracy "Mennica Lwowska" pod kierunkiem prof. Jana Płaśnika. Od r. 1933 pełni obowiązki asystenta w Zakładzie Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu J. K. zaś od 1936 st. asystenta w Katedrze Historii Średniowiecznej Powszechnej. Na podstawie pracy o Bolesławie Podczaszyńskim i jego zbiorach sfragistycznych, uzyskał 25 maja 1936 roku stopień doktora filozofii.

W okresie okupacji hitlerowskiej, pozostając nadal we Lwowie, pracował jako robotnik. W okresie tym uczestniczył w tajnym nauczaniu w zakresie szkoły średniej. W latach 1944-1946 zatrudniony w Lwowskim Republikańskim Muzeum Historycznym zorganizował i prowadził dział numizmatyczny tegoż muzeum.

Po przyjeździe do Wrocławia w lecie 1946 roku pełni obowiązki asystenta, później adiunkta w Katedrze Historii Średniowiecznej Uniwersytetu Wrocławskiego. Równocześnie w r. 1946 podjął pracę w organizującym się Muzeum Śląskim, jako asystent, zaś od r. 1950 kustosz i kierownik zorganizowanego przez siebie działu historycznego.

Kierując tym działem do r. 1957 opracował i zrealizował w Muzeum Śląskim oraz w oddziale Muz. Historycznego m. Wrocławia szereg wystaw historycznych, czasowych i stałych. Jako pracownik naukowy Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN uzyskał tytuł docenta w 1954 r. W r. 1954 przeniesiony z IHKM PAN do Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich PAN na stanowisko kierownika Gabinetu Numizmatyki i Sfragistyki, w którym pracował do roku 1963. W 1957 r. powrócił do pracy na Uniwersytecie na stanowisku docenta w Katedrze Historii Gospodarczej i Społecznej.

17 lipca 1963 r. otrzymuje nominację na profesora nadzwyczajnego, zaś 25 listopada 1971 r. tytuł profesora zwyczajnego gdzie pracuje do roku 1978 i przechodzi na emeryturę.

Prof. Marian Haisig jest wybitnym specjalistą z zakresu numizmatyki, sfragistyki i heraldyki, jednym z nielicznych w Polsce. Oprócz wielu monografii, studiów i artykułów poświęconych problematyce numizmatycznej i heraldycznej, jest współautorem syntetycznego opracowania p.t. "Sfragistyka".

Prof. M. Haisig podejmuje też problematykę gospodarczą. Jest m.in. współautorem i redaktorem monografii Legnicy oraz autorem wartościowej monografii poświęconej rzemiosłu kowalsko - ślusarskiemu na Śląsku do końca XVIII w. W pracy tej wyzyskał w pełni wytwory rzemiosła kowalsko - ślusarskiego jako jedno z podstawowych źródeł do badanej problematyki, czego wcześniej nie robiono. Na szczególne podkreślenie zasługuje udział profesora w opracowaniu właściwego wyglądu herbów różnych miast, głównie śląskich. Jest też autorem projektu insygniów rektorskich Uniwersytetu Wrocławskiego.

Pracując w Muz. Śląskim oraz w Ossolineum organizował różne wystawy, w tym też o charakterze ogólnopolskim. Opracował wiele katalogów. Obecnie współpracuje z muz. Historycznym oraz z Archiwum Państwowym we Wrocławiu.

Poza pracą naukowo-badawczą i dydaktyczną, jako organizator i pierwszy kustosz działu historycznego w Muz. Śląskim realizuje w latach 1949-1957 szereg wystaw historycznych związanych z przeszłością Śląska:

1951 - Śląsk w monetach, medalach i pieczęciach.

1953 - Dziesięć wieków Śląska.

Śląsk w Polsce Ludowej.

1935 - Dziesięciolecie książki i czytelnictwa na Dolnym Śląsku.

Dawne ślusarstwo na Śląsku.

Wrocław dawny w planach i widokach.

Wrocław wczesnośredniowieczny.

Wrocław X-XII wieku w świetle wykopalisk na Nowym Targu
we Wrocławiu.

Wrocław białą wianą monetę. /w Muz. Historycznym
m. Wrocławia/.

1932 - Dziesięć wieków w grafice i medalierstwie.

Pracując w Polskim Towarzystwie Archeologicznym od 1946 r.
organizuje w r. 1949 pierwszą w Polsce najstarszą Sekcję
Numizmatyczną tego Towarzystwa, pełniąc zarazem funkcję Prezesa
i redaktora organu Sekcji, kwartalnika "Zapiski Numizmatyczne"
pierwszego w Polsce po wyzwoleniu pisma popularno-naukowego z
zakresu numizmatyki.

Funkcję Prezesa Sekcji Numizmatycznej pełni nieprzerwanie
przez 32 lata od 1949 do 1981 r. zaś od 1982 zostaje Prezesem
Honorowym Sekcji Numizmatycznej. Odznaczony wieloma
odznaczeniami państwowymi oraz odznaczeniami za zasługi na
polu numizmatycznej w tym medalem "Merentibus" w 1984 r.

Członek wielu Towarzystw Naukowych:

Polskie Tow. Historyczne. czł. honorowy.

Polskie Tow. Heraldyczne. czł. honorowy.

Polskie Tow. Archeologii i Numizmatyki. czł. honorowy.

Tow. Przyjaciół Nauk w Legnicy. czł. honorowy.

Komitetu Nauk Historycznych PAN. członek.

Prof. dr Marian Halsig człowiek o olbrzymiej wiedzy, ciągle
aktywny mimo 80 lat które ukończył w 1988 r.

W roku 1988 obchodzono 50 lecie doktoratu uzyskanego w 1936
r. na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie a odnowionego na
Uniwersytecie Wrocławskim. Mimo lat znajduje jeszcze czas,
energję, na wygłaszanie szeregu pogadanek p.t. "Moja droga
kolekcjonera" na zebraniach Sekcji Numizmatycznej.

Jest promotorem 300 prac magisterskich i 7 przewodów
doktoranckich. Od wielu lat walczy o prawidłową symbolikę herbu
m. Wrocławia. Uwieńczeniem była wystawa p.t. "Herby Polskich Miast
Nadodrzańskich" w Archiwum Państwowym we Wrocławiu wg. jego
scenariusza w 1989 r.

Dzięki uporowi powołano komisję której zadaniem będzie
opracowanie nowego herbu m. Wrocławia.

Z okazji 40-lecia Sekcji Numizmatycznej wydano medal
pamiętny prof. dr Marianowi Halsigowi.

Zamieszczając ten niepełny biogram prof. dr Mariana Halsiga
należy go uzupełnić wykazem prac na przestrzeni lat 1933-1987.

- 1935 - Nieznana najdawniejsza pieczęć iawnicza m. Lwowa.
 - Miesięcznik Heraldyczny nr. 7-8/1935 s. 119-122.
 - Kronika naukowa, Kwartalnik Historyczny 1935 s. 248, 715
- 1936 - Herb Kirdeja w świetle zabytków sfragistyki średniowiecznej M. H. nr. 7-8/1936 s. 121-122.
 - Odpowiedź na zagadnienia nr. 229. M. H. nr. 5-6 s. 65.
 - Kronika naukowa K. H. 1936 s. 167, 375, 578, 814.
- 1937 - Kronika naukowa K. H. 1937. s. 625, 806.
- 1938 - Sfragistyka szlachecka doby średniowiecznej w świetle archiwaliów lwowskich /Prace Z-du. Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu J. K. we Lwowie t. 2/1938 s. 80.
 - Nieznana średniowieczna pieczęć m. Sandomierza... M. H. nr. 9. s. 134-135.
 - Ciekawa pieczęć Stanisława z Dawidowa z poł. XV w. M. H. nr. 3. s. 40-42.
 - Kronika naukowa K. H. 1938. s. 149, 337, 797.
- 1939 - Kronika naukowa K. H. 1939. s. 378, 384.
- 1939 - 1945 Kronika naukowa K. H. 1939. s. 184, 378, 740.
- 1947 - Sfragistyka i heraldyka miast polskich w świetle dotychczasowych badań "Nauka i Sztuka" 1947. s. 77-95.
- 1948 - Herb m. Wrocławia - jego geneza i symbolika. N. i S. 1948. s. 153 - 166.
 - Motywy średniowiecznej architektury w sfragistyce miejskiej Biblioteka Archeologiczna t. 2. W-w. 1948. s. 20-44. - Herb miasta Świdnicy, Sobótka, R. 3:1948, s. 285-291. Zbiory sfragistyczne Muzeum Państwowego we Wrocławiu "Archeologia" R. 2:1948, s. 219-220.
- 1949 - Dawna moneta w dziejach kultury i sztuki, "Zapiski Numizmatyczne" Wrocław 1949, nr 2-3.
 - W mennicy królewskiej A. D. 1657, "Zapiski Numizmatyczne" Wrocław 1949, nr 4, s. 3-6.
 - Od redakcji (artykuł wstępny), "Zapiski Numizmatyczne" Wrocław 1949, nr 1. Zapiski Numizmatyczne, Wrocław 1949, nr 1-4 (redaktor rocznika).
- 1950 - Znaleźisko rzymskich denarów ze wsi Zubowice pow. Tomaszów Lubelski, Sprawozdanie Państwowego Muzeum Archeologicznego, III, Warszawa 1950, ss. 16+1 tabl. (nadbitka).

- 1951 - Śląsk w monetach, medalach i pieczęciach, Wrocław 1951, ss. 40 + 6 tabl. - Skarb rzymskich denarów z Chmielewa Piaskowego pow. Opatów. "Wiadomości Archeologiczne" t. 18: 1951, z. 3/4, s. 291-322.
- Dawna moneta mówi o polskości Śląska, "Dziennik Zachodni" 1951, nr 50, dodatek: "Świat i Życie" z 24. II. 1951r.
 - Dawne monety mówią, "Gazeta Robotnicza" 1951, nr 43 z 24/25. VI. 1951r.
 - Miniaturowe zabytki dawnych wieków, "Świat i Życie" ilustrowany dodatek do Dziennika Zachodniego, R. 6 6: 1951, nr 43.
- 1951 - Bolesław Podczaszyński, sfragistyk i archeolog, Wrocław 1952, s. 58 + VI tabl. (Biblioteka Archeologiczna 3).
- Śląski dyliżans podróżniczy przed 150 laty, "Dziennik Zachodni" dod. tyg. 1952, nr 31, s. 1.
 - Pierwsza kolej na ziemiach śląskich, "Dziennik Zachodni" dod. tyg. 1952, nr 46, s. 1.
 - Wrocław blił swoją monetę, "Gazeta Robotnicza" (Sprawy i Ludzie), 1952, nr 51.
- 1953 - Studia nad legendą pieczęci miejskiej, Wrocław 1953, s. 159 + VI tabl. Rec. Gumowski Marian, Zarys numizmatyki polskiej, Łódź 1952, s. 145 (w:) Kwartalnik Historii Kultury Materialnej, R. 1: 1953, nr 1-2, s. 209-210.
- Kronika, "Archeologia" R. 3: 1953, s. 339-341. - Dawna moneta na Opolszczyźnie, "Trybuna Opolska" dod. tyg. 1953, nr 12.
- 1954 - Wytwory ślusarskie odkryte w Opolu na Śląsku, Materiały wczesnośredniowieczne, 12, Warszawa 1954, s. 171-178.
- Znaleźisko breakteatów śląskich we wsi Wały Śląskie pow. Wołów, B. N. Nr. 3/25, Warszawa 1954, s. 3-6.
 - Moneta śląska na wystawie historycznej we Wrocławiu, "Biuletyn Numizmatyczny", nr 3, Warszawa 1954, s. 40.
 - Powołany został do życia Gabinet Numizmatyczny, nr 1, Warszawa 1954, s. 29. - Nowe znaleziska monet na Śląsku, B. N. Nr. 3, Warszawa 1954, s. 40.
- 1955 - Kultura materialna na wystawie "Dziesięć wieków Śląska" (Wrocław), "Kwartalnik Historii Kultury Materialnej", R. 3: 1955, nr 2, s. 491-493.

- Rec.: "Archeologia", R. 5: 1955, s. 290.
- Rec. Francois Eygun, Sigillographie du Poitou jusqu'en 1515, Poitiers 1938, (w:) "Archeologia", R. 5: 1955, s. 244.
- Rec. K. Pink, Einfuehrung in die keltische Munzkunde, Wien 1950, (w:) "Archeologia", R. 5: 1955, s. 260-261.
- Rec. Marian Gumowski, Moneta u Krzyżaków, Toruń 1952, (w:) "Archeologia", R. 5: 1955, s. 190-192.
- Rec. Witold Hensel, Słowiańszczyzna wczesnośredniowieczna, Poznań 1952, (w:) "Archeologia", R. 5: 1955, s. 191-193.
- Rec. B.A. Romanov, Diengi i deniežnoje obraszczeniye, Moskwa - Leningrad 1948, (w:) "Archeologia", R. 5: 1955, s. 201-202.
- Rec. J. Skutil, Antyczne mince w początkach csl. sberatel'stvi, Brno, (w:) "Archeologia", R. 5: 1955, s. 202-203.
- Rec. Anna Szemiotkova, Numizmatyka starożytna, Warszawa 1951, (w:) "Ze skarbca Kultury", z. 1, Wrocław 1956, s. 186-195.
- Pieczęcie i herb miasta Poznania, (w:) Dziesięć wieków Poznania, t. 1, Poznań 1956, s. 322-329 +1 tabl.
- Rec. A.N. Zograf, Anticznyje moniety, Moskwa - Leningrad 1951, (w:) "Archeologia", R. 5: 1956, s. 241-245.
- Gabinet Numizmatyczno-Sfragistyczny we Wrocławskim Ossolineum, (w:) "Ze skarbca Kultury", z. 1, Wrocław 1956, s. 186-195.
- 1958 - Denary wczesnośredniowieczne z Opola-Ostrówka na Śląsku (w) "Wiadomości Numizmatyczne" R. 2: 1958, s. 25-30.
- Rec. Nalezy minci v Cechach, na Morave a v Slezsku, t. 1-4, Praha 1953-1958, (w:) "Wiadomości Numizmatyczne" R. 2: 1958, s. 51-53.
- Rec. W. Haevernick, Die mittealterlichen Munzfunde in Thuringen, Jena 1955, (w:) "Wiadomości Numizmatyczne", R. 2: 1958, s. 37.
- 1959 - Osiągnięcia i postulaty w zakresie sfragistyki polskiej, (w:) "Studia Zróżdznawcze", R. 4: 1959, s. 153-168.
- Rec. Adam Więcek, Medale Piastów Śląskich, Warszawa 1958, ss. 80 (w:) "Śląski Kwartalnik Historyczny", Sobótka, R. 14: 1959, s. 576.
- Zbiory sfragistyczne Muzeum Śląskiego, Ich aspekty naukowo-badawcze i artystyczne, (w:) "Roczniki Sztuki Śląskiej", R. 1: 1959, s. 131-139.

- 1960 - Sfragistyka Kalisza (w:) Osiemnaście wieków Kalisza, t.1, Poznań 1960, s. 207-241, ilustr.
- Nysa w świetle pieczęci miejskiej, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego, Historia IV, S.A. Nauki Społeczne, nr 29:1960, s. 7-25.
 - Odpowiedź na kilka uwag w sprawie recenzji Mariana Haisiga, "Śląski Kwartalnik Historyczny" Sobótka, R. 15:1960 nr 3, s. 431-432.
 - Sfragistyka, Część II ogólna, (w:) Gumowski Marian, Haisig Marian, Mikucki Sylwiusz, Sfragistyka, Warszawa 1960, s. 57-168 + redakcja strony ilustracyjnej XLVIII tablic z pieczęciami.
 - Ryc. Jasiński Kazimierz, Ilustracje kalendarzowe w rękopisie wrocławskim z około 1300r., (w:) "Śląski Kwartalnik Historyczny, Sobótka, R. 15:1960, nr 1, s. 75-76.
- 1961 - Znaczenie Lelewela dla numizmatyki europejskiej, "Kwartalnik Historyczny", R. 68:1961, z. 4, s. 939-946.
- J. Lelewel's importance in European numismatics. Polish Numismatica News, (w:) "Wiadomości Numizmatyczne, zeszyt dod., 1961, s. 5-17.
 - Rec. Gumowski Marian, Herby miast polskich, Warszawa 1960, (w:) "Śląski Kwartalnik Historyczny, Sobótka, R. 16:1961, nr 2, s. 267-272.
- 1962 - Rzemiosło kowalsko-słusarskie na Śląsku do połowy XVIII wieku, Wrocław 1962, ss. 161 + XLIV tabl. + 8 tablic w tekście.
- Rec. Gumowski Marian, Najstarsze pieczęcie miast polskich XIII i XIV w., Toruń 1960, (w:) "Studia Źródłoznawcze, t. 7:1962, s. 177-179.
 - Rec. Obiák Jan, Pieczęcie kancelarii biskupiej i kapitułnej na Warmii, "Rocznik Olsztyński, t. 2:1959, (w:) "Studia Źródłoznawcze, t. 7:1962, s. 215-216.
- 1963 - Rec. Gumowski Marian, Dzieje mennicy toruńskiej, Toruń 1961, (w:) "Studia Źródłoznawcze, t. 8:1963, s. 220-221.
- Rec. Gumowski Marian, Pieczęcie i herby miejscowości woj. lubelskiego, Lublin 1959, (w:) "Studia Źródłoznawcze, t. 8:1963, s. 240.
 - Rec. Gumowski Marian, Pelczar Marian, Pieniądz gdański 1814-1939, Biblioteka Gdańska, Gdańsk 1960, ss. 117, (w:) "Studia Źródłoznawcze, t. 8:1963, s. 221-222.
 - Rec. Gumowski Marian, Szczerniec - polski mlecz koronacyjny, "Małopolskie Studia Historyczne 1959, nr 2-3, (w:) "Studia Źródłoznawcze, t. 8:1963, s. 218-219.

1964 - Haisig Marian, Wojtowicz Stanisław, Nabytki Gabinetu Numizmatyki i Sfragistyki (Biblioteka Ossolineum) w latach 1955 - 1964, (w:) Ze Skarbcza Kultury, 1964, z 18, s. 296-298.

Głos w dyskusji nad książką Witolda Kuli: Problemy i metody historii gospodarczej, Warszawa 1963, zorganizowana przez Katedrę Historii Gospodarczej i Społecznej Uniwersytetu Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego S.A., t. 19:1964, s. 42-43.

Rec. L.G. Spasskij, Talery v ruskom dennieźnom obraszczienii 1654-1659, Leningrad 1960, (w:) Studia Źródłoznawcze, R. 9:1964, s. 227-228.

1965 - Miasta polskie w Tysiącleciu, t. 1, Wrocław - Warszawa - Kraków, 1965, ss. 740 (członek Komitetu redakcyjnego).

1966 - Wczesnośredniowieczne skarby srebrne ze Śląska, (w:) Haisig Marian, Kiersnowski Ryszard, Reyman Janusz. Wczesnośredniowieczne skarby srebrne z Małopolski, Śląska, Warmii i Mazur, Wrocław - Warszawa - Kraków 1966 s. 33-66 +14 tablic.

Pieniądz kruszcowy na Śląsku do połowy XVIII w. (Stan badań i postulaty badawcze) "Śląski Kwartalnik Historyczny" Sobótka 1966, nr 1, s. 3-23.

Najstarszy kwartalnik śląski, "Wiadomości Numizmatyczne" R. 10:1966, z. 4, s. 193-196.

Haisig Marian, Inglot Stefan, Wolański Marian, Związki gospodarcze Śląska z resztą ziem polskich w okresie Tysiąclecia, "Kwartalnik Opolski" R. 12:1966, nr 4/48, s.124-167.

Rec. Kiersnowski Ryszard, Wstęp do numizmatyki polskiej wieków średnich, Warszawa 1964 (w:) Studia (w:) "Studia Źródłoznawcze" R. 11:1966, s. 193-196.

- Materiały do inwentaryzacji kwartników śląskich oprac.

D. Albrycht-Rapnicka, J.Smacka, J.Szwagrzyk, M.Haisig, J.Modrzyński. /w/.W.N.R.10/1966 z.4. s.221-236.

- Kwartniki śląskie w zbiorze Józefa Lewandowskiego.

/w/.W.N.R.10/1966. z.4. s.232-233

- 1967 - Herb miasta Częstochowy, jego geneza i symbolika. "Ziemia Częstochowska" t. 6-7:1967, s. 180-190 ilustr. - Mince ve Slezsku do poloviny 18 stuleti, Slezsku numismatik, nr 11-13, 14-16, Opava 1966 - 1967. - Miasta polskie w tysiącleciu, t. 2 Wrocław - Warszawa - Kraków 1967, ss. 700 (członek Komitetu Redakcyjnego).
- 1968 - Dziesięć wieków rzemiosła śląskiego, Wrocław 1968, ss. 20
 - Teofil Emil Modelski (16.XI.1881 - 3.III.1967), nekrolog (w). "Kwartalnik Historyczny" R. 75:1968, nr 1, s. 257-260.
 - Friedensburg Fr. Monety śląskie średniowiecza. Tablice I-XLVI. Reedycja oprac. i wstępem opatrzy M. Haisig, Warszawa 1968, s. 20.
 - Legnickie dukaty, "Szkice legnickie" t. 4:1967, s. 24-38.
- 1969 - Skarb groszowy z Grodzca, pow. Złotoryja. "Wiadomości Numizmatyczne" R. 13:1969, z. 3, s. 159-169, rys. tabl.
 - Gdańsk w monetach, medalach i pieczęciach (w:) Gdańsk, jego dzieje i kultura, praca zbiorowa, Warszawa 1969.
 - Rec. Wasowicz Teresa, Legenda śląska, Wrocław - Warszawa - Kraków 1967, (w:) "Kwartalnik Historii Kultury Materialnej," R. 17:1969, nr 3, s. 519-521.
 - Herb miasta Łegnicy, jego geneza i symbolika, "Szkice legnickie," t. 5:1969, s. 5-20 + 2 tabl.
 - Z dziejów mennicy legnickiej, "Szkice legnickie," t. 5:1969, s. 21-42, ilustr. Wrocław bił własną monetę. Tekst do folderu wystawy, Wrocław, 1969, s. 11
- 1970 - Herb miasta Głogowa - jego geneza i symbolika. Prace Lubelskiego Towarzystwa Naukowego komisji Historycznej 1970, z. 3, s. 83-93, ilustr.
- 1971 - Herb miasta Wyszogrodu i jego dokumentacja. "Notatki Płockie" R. 18:1971, nr 4, s. 43-45.
 - Dawne pieczęcie i herb miasta Lubina, "Szkice Legnickie" t. 6:1971, s. 99-109, ilustr.
 - Rec. Pawęski Franciszek, Polskie muzealnictwo przyrodnicze, Poznań 1970, (w:) "Roczniki Muzeum Rolniczego w Szreniawie," t. 4:1971, s. 109-114.
- 1972 - 25 lat ruchu numizmatycznego w Polsce Ludowej (1945 - 1969) warszawa 1972, ss. 92 i XVI tabl.
- 1973 - Rec. Janina Walentin, Aktowyje pieczati driewniej Rusi X-XVw., t. 1-2, Moskwa 1970, (w:) "Studia Zróżdźnawcze," t. 18:1973, s. 249-252.

- Przedmowa do pracy Aleksandra Fudaleja, Pieczęcie księstw głogowskiego i żagańskiego, Nowa Sól 1973, s. 3.
- "Wrocławskie zapiski numizmatyczne," Wrocław styczeń - czerwiec 1973, (redaktor rocznika).
- Czy wiecie że... "Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne," Wrocław styczeń - czerwiec 1973, s. 1-4.
- Medycyna i Numizmatyka, "Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne," Wrocław styczeń - czerwiec 1973, s. 14-16.
- Z wydawnictw numizmatycznych, "Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne," Wrocław styczeń - czerwiec 1973, s. 16-17.
- 1974 - Wrocławskie "Zapiski Numizmatyczne" wrocław 1974 (redaktor rocznika)
- 1975 - Herby dynastyczne Piastów i początki godła państwowego polski, (w:) "Piastowie w dziejach polski," Wrocław 1975, s. 149-166.
- Acta Universitatis Vratislaviensis, No 279, Historia XXVII, Wrocław 1975, ss. 362.
- Redaktorzy: Marian Haisig i Zbigniew Kwaśny, V Sesja numizmatyczna w Nowej Soli poświęcona monecie i mennicom Małopolski, 10-11 listopad 1975, Zielona Góra 1977, głosy w dyskusji: s. 33, 47-48, 52, 67-68, 98, 110-111, 132, 134.
- 1976 - Gumowski Marian (30.IX.1881 - 1.XI.1974), nekrolog (w:) "Kwartalnik Historyczny," R. 83:1976, nr 1, s. 249-261.
- Modelski Teofil Emil, "Polski Słownik Biograficzny," t. 21/3:1976, s. 519-520.
- 1977 - Legnica, Monografia historyczna miasta, Wrocław 1977, ss. 444 + 86 ilustr. (redaktor).
- Legnica, Monografia historyczna miasta, Wrocław 1977, s. 15-37 (wspólnie z J. Gilewską-Dubis), s. 37-67.
- 1980 - Profesor Teofil Modelski (1981 - 1967), (w:) "Acta Universitatis Vratislaviensis," No 495, Historia XXXIII, Wrocław 1980, s. 11-12.
- 1981 - Teofil Emil Modelski, (w:) "Uczni wrocławscy 1945 - 1979," Wrocław 1981, s. 55-57.
- Herb miasta Wrocławia, (w:) "Kalendarz Wrocławski 1981," s. 252 - 257.
- 1982 - Emblemat "W" w heraldyce miejskiej Wrocławia (w:) "Archeion," t. 73:1982, s. 77-80.
- Medale wrocławskie (Wstęp do katalogu) muzeum Sztuki Medalierskiej, Wrocław 1982.
- 1983 - Rys historyczny (komentarz do drzeworytu) Wrocław około 1470r., Wrocław 1983.

- 1984 - Herb miasta Oławy, (w:) "Kurier Oławski," Oława 1984, (Jednodniówka).
- Wrocław około 1470r. (w:) "Kalendarz Wrocławski," s. 265-266.
- 35 lat Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej, Wrocław 1984, s. 1-12.
- 1985 - Dawne pieczęcie i herb miasta Lubina; (w:) "Kalendarz Ziemi Lubińskiej," Lubin 1985, s. 42-46.
- Godło i insygnia rektorskie Uniwersytetu Wrocławskiego, (w:) Z życia Uniwersytetu "Jednodniówka na 40-lecie), Wrocław 15.XI.1985, s. 13.
- Herb miasta Oławy, (w:) "Acta Universitatis Wratislaviensis," No 829, Historia LII, Wrocław 1985, s. 15-21.
- Najstarszy plan Wrocławia z roku 1562, (w:) "Kalendarz Wrocławski," 1985, s. 291-295.
- Skarb srebrnych groszy ze Środy Śląskiej, (w:) "Komunikat Wewnętrzny" Sekcji Numizmatycznej PTAN, nr 3-4 1985 i nr 1 1986, Wrocław.
- 1986 - Archiwalia w służbie rewaloryzacji starego Wrocławia, (w:) "Źródła ikonograficzne dawnego Wrocławia," Wrocław 1986, s. 16-19.
- 1987 - Herb miasta Jawora w świetle dokumentacji historycznej, Jawor 1987, s. 1-12.
- Jeszcze o herbie miasta Wrocławia, (w:) "Kalendarz Wrocławski 1988," s. 275-276.

Zamykając ten biogram mam świadomość, że nie w pełni odzwierciedla on włożonego wysiłku prof. Mariana Haisiga, w dzieło nauki, a szczególnie numizmatykę, której jak opowiada jest wierny od początku.

H u p a ł o w s k i Jan członek od 1982 r. czł. Zarządu Sekcji
od 1987. organizator wystaw:

1988 - Pieniądz obiegowy Australii.

- Polskie medale pamiątkowe.

- Pieniądz obiegowy na Śląsku.

Muz. Okręg. w Głogowie.

1989 - Monety polskie 1949 - 1989.

DOKP Wrocław.

J a n o w s k i Grzegorz członek sekcji od 1988r.

Współorganizator koła zainteresowań przy Uniwersytecie
Wrocławskim, opracował i wygłosił ciekawy referat.

1988 - Monety nowożytnie kś. Oleśnickiego cz. I i II.

J a r e m c z u k Stanisław członek od 1985 r.

Prowadzi stałą wystawę w Muzeum Archidiecezjalnym sukcesywnie
ją uzupełniając p.t. - Jan Paweł II w medalach.

K o n i k Eugeniusz prof. dr ur. 11. listopada 1914 r. we
Lwowie tam też ukończył szkołę powszechną i średnią, oraz
Uniwersytet Jana Kazimierza, Wydział Filologii Klasycznej i
Archeologii Klasycznej. W latach 1939-1945 przebywa w obozie a
następnie kończy studia na KUL-u w 1946 r.

Członek Towarzystw Naukowych: Wrocławskie Towarzystwo Naukowe,
Płockie Tow. Przyjaciół Nauk, Polskie Tow. Filologiczne, Polskie
Tow. Historyczne, Towarzystwo Krzewienia Kultury Świeckiej,
Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne którego jest
współzałożycielem od 1949 r. zaś w latach 1972-1974 członek
Zarządu Sekcji. Ponadto jest członkiem Komitetu Redakcyjnego
rocznika "Archeologia", Redaktorem pisma Uniwersytetu
Wrocławskiego "Antiquitas"

Badacz i znawca monety antycznej, nauczyciel wielu pokoleń
numizmatyków-kolekcjonerów. W swym przebogatym dorobku naukowym
posiada prace naukowe, wydawnictwa, referaty, pogadanki o wysokim
poziomie naukowym i popularyzatorskim. Poniżej przedstawiamy
ich chronologiczny zapis zapewne nie pełny lecz napewno
reprezentatywny.

- Katalog monet rzymskich /w/ K. Majewski. Importy rzymskie na
ziemiach śląskich, W-w. 1949r. s. 105-178.

- Skarby monet antycznych w Bułgarii /w/ "Archeologia" III 1949
/1952/ s. 379-380.

- Śląski starożytny a imperium rzymskie /w/ Z. N. im. Ossolińskich
1959 r. s. 292.

- Rzymianie na naszych ziemiach. /w/ "Filomata" 1960 r. nr. 137

- Wrocławski skarb denarów rzymskich. /w/ "Filomata" 1961 r.

s. 130-138

- Rzymskie aureusy Ziemi Raciborskiej. /w/ Rybnik - "Nowiny"
nr. 43/303/VI z 16.X.1962 r.
- Znaleźiska monet rzymskich na Śląsku. /w/ Opolskie Tow.Nauk
Z.N. im.Ossolimskich 1966' r. s. 175.
- Moneta rzymska na Śląsku. /w/ Sprawozdania OTPN Wydz.Nauk
Historyczno- Społecznych Wrocław 1965 r. s.10-11.
- Roman suspension-coins in Silesia . /w/ Eos LIW 2 1964
r ./1965/ s. 307 - 314.
- Rimske mince Slezska upravene k zaveseni. /w/ Zprawy jednoty
klasických filogu VII 2 1965 r. Praha.
- Monety rzymskie przystosowane do zawieszenia,znalezione na
Śląsku /w/ WTN 1964 r. s.66-67.
- Politische Kontakte des Spätrömischen Kaisertums mit der
Barnarischen Bevölkerung Schlesiens im Lichte der römischen
Münzfunde. /w/ Klio 50. 1968 r. Akademie Verlag Berlin s.257
- Najdawniejsze monety na Śląsku. /w/ WZN 1974.
- Skarby monet rzymskich na Śląsku. /w/ "Acta Univer.Wrat".Nr 454
s.25-39. Wrocław
- Rola złotej monety rzymskiej na ziemiach polskiej w
pierwszych wiekach naszej ery. /w/ WTN nr.33/1960 s. 45-47
- Die Beziehungen zwischen den polnischen Gebieten und dem
spätem Römischen Kaiserreich im Lichte der Funden römischer
Gold - muzeum /w/ Klio 63. 1981 r. s.441-451.
- Katalog monet znalezionych w r. 1976 w Nowac /Bułgaria/
Uniwersytet A. Mickiewicza Poznań 1981 r. s. 85-99.
- Monety znalezione w Nowac / Swisłtor-Bułgaria/ latach
1977-1979 /w/ "Bałkanika Poznaniensja" I/84 s. 171-174.
- Najstarsze monety na Śląsku /w/ "Sobóka" 1988 z.2. s.193-200

K o z a r s k i Kazimierz członek od 1962 r. w latach
1962-1969 członek Zarządu Sekcji pełniąc funkcję skarbnika zaś
od 1969 skarbnika Oddziału Wrocławskiego PTAiN, w latach
1981-1983 pełnił funkcję członka Komisji Rewizyjnej Z.G. PTAiN
w Warszawie.Uczestniczył w wystawach zbiorowych organizowanych
przez Sekcję Numizmatyczną .

K o z a r s k a Orzeszek Barbara członek od 1988 r. Adiunkt
Muzeum Sztuki Medalierskiej we Wrocławiu.Jest autorka wielu
wystaw medalierskich prezentowanych na terenie kraju.

Opublikowała artykuły z zakresu medalierstwa.

- Polskie medale i odznaki filatelistyczne 1899-1984 W-w 1984r
- Medale i odznaki polskich regionalnych towarzystw kultury
Ciechanów 1986 r.

- Jan Paweł w medalierstwie. Lublin 1988 r.

K r z e m i e n i e c k i Leon czł. od 1967 r. Humanista zajmujący się od wielu lat związkami literatury i numizmatyki, poświęcił tym zagadnieniom wiele publikacji zamieszczonych w "Biuletynie Numizmatycznym":

- Projekty numizmatyczne Norwida BN/5/65 s. 85.
- Numizmatyczne metafory Norwida BN/9/66 s. 154.
- Norwid a medalierstwo BN/13-14/66 s. 231.
- Denar piastowski w "Nocy Listopadowej" BN/19/67 s. 384.
- Norwid a Lelewel. BN/20-21/67 s. 371-372.
- Juliusz Słowacki o własnym portrecie BN/25/67 s. 453.
- Okruchy numizmatyczne w dziełach literackich. BN/30/68 s. 561
- Numizmatyczna geneza "Kleopatry" Norwida BN/34/68 s. 651-652
- Portret księcia w "Kordianie" BN/44-45/69/s. 841.
- Norwid o numizmatyce i medalierstwie. Przegląd Humanistyczny. Nr. 3 z 1970 r. s. 23-38.
- Romantycy o numizmatyce i medalierstwie. WTN 25/1970/72 s. 71
- Numizmatyka w korespondencji Lelewela BN/9/73 s. 166-168.
- Monety Aleksandrii. rec. BN/4/75.
- Sztuka grecka. V w. BN/1/76.
- Denar B. Śmiałego natchnieniem poety. BN/3/83.
- Sztuka jako świadectwo czasu. BN/4/84.
- Nad Norwida projektem monety. BN/7-8/84.
- Joachim Lelewel -człowiek nauki-ideolog postępu. Głos Pracy 127/1956
- Lelewela wrocławski sukces wydawniczy. K. W. 1971.
- Poeta i medale J. Słowacki. Wiadomości nr. 46/77.
- Trzeba kart archeologicznych i starożytnych studiów dziejowych "Z otchłani wieków" z. 4-1983.
- Lenartowicz i sztuka medalu. M i F 6/82.
- Literatura romantyczna a numizmatyka "Litteraria" t. XVII/85.
- Ciekawostki numizmatyczne "Słowo Polskie" 239/1985.
- Teofil Lenartowicz jako rzeźbiarz i medalier /1822-1893/ Biul. Muz. Szt. Medal. 1989.

K u r y ł o w i c z Jarosław prof. członek od 1965 r. od 1967 do 1980 członek Zarządu Sekcji, w latach 1972-1980 Sekretarz Zarządu Sekcji, oraz w latach 1978-1981 Redaktor Komunikatów Wewnętrznych Sekcji. Inicjator emisji medali poświęconych wybitnym Piastom Śląskim. Honorowy Członek PTAIN. W swym dorobku posiada publikacje:

- Medal Sekcji Numizmatycznej PTAIN im. J. Lelewela. WZN/74.
- Wyobrażenia bogów i personifikacje na monetach Cesarstwa Rzymskiego. KW-1/81, Kw-2/81.

- Wyobrażenia na rewersach monet Cesarstwa Rzymskiego. KW-3/81.
- Mennice i znaki mennicze późnego okresu Cesarstwa Rzymskiego KW-5/81

- Jednostki monetarne Cesarstwa Rzymskiego. KW-1/83.

Uczestniczy w wystawach zbiorowych oraz organizuje wystawę indywidualną na Politechnice Wrocławskiej. p.t. "Dzieje monety polskiej" o bogatym przekroju tematycznym. w 1974 r.

- Literatura numizmatyczna.
- Monety rzymskie.
- Monety polskie okresu denarowego.
- Monety polskie okresu groszowego.
- Monety polskie okresu złotowego.
- Monety polskie porozbiorowe.
- Monety polskie 1918-1945 .
- Monety polskie próbne.
- Medale osobowe.
- Medale instytucji naukowych i kulturalnych.
- Medale miast polskich.
- Medale wojskowe i sportowe.

K u z i a Ryszard członek od 1971 r. od 1975 do 1977 członek Zarządu Sekcji. Popularyzator numizmatyki Wśród młodzieży, swą działalność prowadzi poprzez pogadanki z uczniami podczas zajęć szkolnych i organizację wystaw.

Z każdej wystawy opracowane są foldery, fotografie, oraz prowadzona jest kronika wystaw z setkami wpisów podziękowań za ilustrowaną lekcję historii.

Wystawy indywidualne organizowane na terenie szkół ;

1972 - Pieniądz papierowy polski 1917-1949.

1974 - Wystaw monet i medali:

od okresu denarowego do złotego i pieniądza papierowego.

- monety i medale państw Europejskich.

1975 - Współczesne medale polski

Monety PRL, ZSRR, NRD, CSRS, Rumunii.

Bony miejskie 1914-1924. Wrocławia, Bydgoszczy, Brzegu, Bolesławca, Bolkowa, Częstochowy, Dusznik Zdroju, Gdańska, Kłodzka, Legnicy, Milicza, Niemczy, Nidzicy, Oleśnicy, Poznania, Wołowa, Jeleniej Góry, Zgorzelca.

1978 - Kobieta w medalierstwie. - Monety świata.

- 1985 - Kobieta na medalach, monetach i banknotach.
- Wystawa z okazji 40-lecia powrotu ziem zachodnich i północnych do macierzy, w tym :
 - 1000 Lecie Państwa Polskiego w numizmatyce.
 - Medale i odznaczenia PRL 1945-1985.
 - Monety państw Socjalistycznych.
 - Monety i banknoty innych państw Europy.

L o d o w s k i Jerzy doc.dr członek PTAN od 1954 roku archeolog. Prezes Oddziału PTAN we Wrocławiu od roku 1980 Dyrektor Muzeum Archeologicznego gdzie Sekcja Numizmatyczna ma swą siedzibę i gdzie odbywają się zebrania i wygłosił referaty:

- 1987 - "Skarb monet z Barda Śląskiego".
- 1989 - "Skarby srebrne ze Środy Śląskiej" w Oddziale Gdańskim, oraz prelekcje i pogadanki n.t. Badań archeologicznych i związków z numizmatyką.

M a n a s t e r s k i Andrzej członek od 1988 r. Organizator Koła zainteresowań numizmatyką przy Instytucie Historii Uniwersytetu Wrocławskiego. Propagator numizmatyki jako nauki wśród studentów. Na spotkaniach Koła i Sekcji wygłosił ciekawe referaty p.t.

- 1987 - Kwartniki Śląskie.
- 1988 - Monety księstwa Świdnicko-Jaworskiego.
- Od Arystotelesa do Kopernika.
 - Różne formy pieniądza.
 - Teorie monetarne do czasów Odrodzenia.

O s u c h Michał członek od 1961 r. i zarazem Sekretarz Zarządu Sekcji do 1971 r. zaś od 1972 do 1977 r. Wiceprezes Zarządu Sekcji. Uczestniczy czynnie w jej życiu, wygłasza prelekcje, pisze referaty popularno-naukowe.

- Monety śląskiego średniowiecza. WZN/1973.
- Rejestrujemy dolnośląskie medale i odznaki.
- 25-lat Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej. WZN/1974.
- Skarb monet złotych i srebrnych z XVII XVIII w. w Lutomiędzy pow. Lwówek Śląski. WNR XVIII 1973 z.2.
- c.d. i epilog sądowy jego znalezienia BN 3/74.

Prowadził szkolenie kadry MO i SB z dziedziny numizmatyki i ich ratowania jako dóbr kultury narodowej. Organizator wystaw tematycznych oraz autor i wydawca katalogów :

- 1972 - Mikołaj Kopernik - medale.
- Odznaki polskich postępowych organizacji młodzieżowych 1917-1970.

1984 - Katalog medali MO-SB.

- wystaw#medali MO-SB w ramach 40-lecia obchodów MO.

1989 - Katalog odznak i medali ruchu młodzieżowego w Polsce.

Wystawy indywidualne w Klubie KW MO stanowią materiały szkoleniowe

1989 - Odznaki i medale ruchu młodzieżowego w Polsce.

P i w k o Zdzisław członek od 1973 r. od 1984 członek Zarządu

Sekcji i jej Sekretarz. od 1986 r. Sekretarz Zarządu Oddziału.

Działalność swą zaznaczył organizacją obchodów 35-lecia Sekcji Numizmatycznej w r.1984. Przygotował Sesję Naukową i wystawę z

tej okazji oraz Sesję Naukową poświęconą T.Kościuszcze w roku

1986. Zorganizował i przygotował okolicznościowy nadruk na

banknotach z okazji 35 lecia Sekcji Numizmatycznej, Sesji

Kościuszkowskiej, oraz 200 rocznicy urodzin J. Lelewela patrona

Sekcji. Projektantem nadruków była p. Małgorzata Piwko zaś

wykonawcą Mennica Państwowa. Banknoty dostarczył NBP

Współorganizował aukcje monet na rewaloryzację Starówki

Wrocławskiej, przekazanych przez KW MO. Przygotował

okolicznościowe koperty i karty pocztowe z okazji 40 -lecia

Sekcji Numizmatycznej proj. p. Małgorzaty Marek.

W swej działalności popularyzatorskiej wygłosił i zamieścił referaty:

1987 - Jan III Sobieski w medalierstwie i numizmatyce 1683-1983

1987 - Wspomnienie o p. Stanisławie Tociu. BN 1-3/87. KW 1-2/87

Uczestniczył w wystawach zbiorowych:

1982 - Numizmatyka rosyjska i radziecka.

1984 - Trzechsetna rocznica Osieczy Wiedeńskiej w medalu.

Z inicjatywy p. Stanisława Toty wybicia monety Wrocławskiej z przeznaczeniem na rewaloryzację Starówki Wrocławskiej

współdziałał od początku z władzami miasta i Mennicy Państwowej

oraz autorem projektu monety p. Jackiem Dworskim.

Uczestniczył we wszystkich fazach jej realizacji, zaś po jej wykonaniu przeprowadził akcję sprzedaży wśród członków PTAIN.

P o d o l s k i Aleksander członek od 1984 r. wygłosił na

terenie J.W. prelekcje na tematy numizmatyczne dla kadry

oficerskiej LWP:

1985 -Zasady i rodzaje kolekcjonowania metalowych i papierowych znaków pieniężnych.

1986 - Czyszczenie i konserwacja oraz przechowywanie monet i medali.

Zorganizował i przedstawił na wystawach:

1987 - Monety PRL 1949-1987. Ogól. Liceum Wojskowe.

1988 - Wybitni wodzowie i dowódcy w historii polskiego oręza w medalach. WSOWI.

P o l e c h o ņ s k i Mieczysław /1922-1979/ członek od 1962 r.
Wieloletni aktywny członek Zarządu Oddziału Wrocławskiego
PTAIn, oraz Komisji Rewizyjnej Oddziału .Był darzony
powszechnym zaufaniem i szacunkiem za swą głęboką wiedzę z
dziedziny numizmatyki i medalierstwa. Współpracował z Muzeum
Sztuki Medalierskiej we Wrocławiu, będąc jednym z założycieli
Koła Przyjaciół Muzeum.

Jako kolekcjoner przejawiał wszechstronne zainteresowania.
Zgromadził bogatą kolekcję monet polskich okresu
mędzywojennego i współczesnych, monet Cesarstwa
Rzymskiego, orderów, odznaczeń państwowych, i wojskowych PRL,
medali pamiątkowych, szczególnie poświęconych filatelistyce.

Uczestniczył w wystawie:

1974 - Medale Polski Ludowej.

Sl. Okręg Wojskowy.

P o l e c h o ņ s k i Ryszard członek od 1979 r. zaś od 1984
roku członek Zarządu Sekcji Numizmatycznej. Wiceprezes podsekcji
medalierskiej, którą powołano w r. 1985 wygłosił referaty
dotyczące zagadnień kolekcjonowania odznaczeń.

1983 - Historia Orderu Virtuti Militari.

1984 - Ordery i odznaczenia polskie.

- Konserwacja i czyszczenie walorów numizmatycznych.

P t a s z y ņ s k i Janusz członek od 1962 r. w swym dorobku
posiada publikacje zamieszczane w wydawnictwach numizmatycznych
i kolekcjonerskich:

- Monety porcelanowe z Bolesławca BN 10-11/66.
- Skarb monet śląskich we Wrocławiu. BN 18/66.
- Skarb talarów z Jeleniej Góry. BN 19/76.
- Fałszywe brakteaty śląskie. BN 20-21/76.
- Aluminiowe 10 zł z Kopernikiem. BN 28/76.
- Poskarbiówki. BN 30/68.
- 3 Krajcarówki ostatnich piastowiczów BN 42-43/69.
- Monety z twierdzy Kłodzkiej z lat 1807-1809 BN 8/66/70.
- Zrutowe młynarki. BN 6/73.
- O rzadkości niektórych odznaczeń polskich. KP 11/73.
- Jan Henryk XI pan na Książu. BN 7/81.
- Nieznana odmiana denara wschowskiego Jadwigi i niepewny denar
poznański Ludwika Węgierskiego. BN 1-2/82.
- Skarb monet zastępczych z okolic Wlenia. BN 3-4/82.
- Monety prywatne ze Śnieżki. BN 5-6/82.
- Marki piwne - klasyfikacje - charakterystyka. BN 10/82.
- Pieniądz zastępczy w Jeleniej Górze i Cieplicach BN 8-9/83.
- Pieniądz inflacyjny Jeleniej Góry. BN 10/83.

- Monety zastępcze Śląska. BN 1-2/84.
- Żetony rabatowe i reklamowe. BN 3-4/84.
- Nieznane monety i żetony wrocławskie. BN 7-8/84.
- c.d. Śląskich bonów reklamowych. BN 1-2/85.
- Wrocławski pieniądź zastępczy w Cieplicach. BN 3-4/85.
- Moneta Żydowska. BN 3-4/85.
- Rarytasy-falsyfikaty -sprostowania. BN 9-10/85.
- Pieniądź zastępczy w rejonie J.Góry BN 11-12/85.
- Żetony zakładów przemysłowych.
- Pieniądź papierowy Schallfgotschów. BN 1-4/86.
- Kolej emitentem pieniądza BN 5-8/86.
- Inwentaryzacja monet zastępczych. BN 7-9/87.
- Złoty skarb z Piechowic k/J.Góry. BN 7-9/87.
- Monety zastępcze Mysłakowic.
- Artykuły zamieszczone w Komunikatach Sekcji Numizmatycznej. KW 2/83.
- Żetony piwne. KW 3/83.
- Pamiątki wojenne. KW 4/83.
- Moneta zastępcza Mysłakowic. KW 3/84.
- Pamiątki wojenne. c.d.
- Ceny monet polskich w okresie międzywojennym. KW 2/85.
- Śląski medal nagrodowy. KW 3/85.
- Prywatne obozy jenieckie na terenie Wrocławia w latach 1914-1918 i ich pieniądze. KW 1-2/88.
- Artykuły zamieszczone w kwartalniku "Grosz" w Jastrzębiu Zdroju.
- Dlaczego Nike 1932 jest taka rzadka i cenna. nr. 8/86.
- Wystawa w Zamku Królewskim w Warszawie. nr. 11/86.
- Monety Złotoryi. nr. 13/87.
- Ponadto zamieścił swe artykuły na tematy kolekcjonerskie w następujących czasopiśmie:
- "Relaks" i "Kolekcjoner Polski."
- Kwartalnik Koła kolekcjonerów Jeleniej Góry. 6 art. w 1986 r.
- Miesięcznik "Karkonosze" 19 art. w latach 1986-87.
- Organizuje wystawy i wydaje katalogi:
- 1989 - Wystawa p.t. Skarby jeleniogórskich hobbystów. -monety.
- 1985 - Pieniądź zastępczy na Śląsku w latach 1914-1924.
- oraz katalog wystawowy
- 1986 - Powstanie Warszawskie 1944. J.Góra.
- R u s e k Henryk członek od 1970 r.zaś od 1975 r.członek Zarządu Sekcji,od 1987 r.Wiceprezes Sekcji d/s.naukowych.
- Redaktor "Komunikatów Wewnętrznych" od roku 1983,zaś od roku 1988 ponownie "Wrocławskich Zapisków Numizmatycznych" gdzie opublikował znakomite artykuły;
- Śląska literatura numizmatyczna. WZN 1973.
- Ceny śląskich monet za granicą. WZN 1973.

- Brakteat Księcia Henryka /Brodatego/ KW 2/82.
- Ubogi skarb śląski. KW 3/82.
- Pieniądz jałmużniczy. KW 3/84.
- Tarcza herbowa z literą "W" KW 2/85.
- Artykuł poświęcony herbowi m. Wrocławia.
- Losy zbioru numizmatycznego Śląskiego Muzeum Starożytności.
we Wrocławiu. KW 3/85.
- Talar kłodzki. na aukcji wiedeńskiej. Przyczynek do losów
zbioru numizmatycznego Śląskiego Muzeum Starożytności. BN 4-6/87.
- Prawdziwy wygląd brakteatu księcia "Henryka". WZN 1989.

Z zawodu architekt, świetny znawca historii Wrocławia jest autorem wydawnictwa: p. t. "Mennice średniowiecznego Wrocławia", wydanej w r. 1985 z okazji jubileuszu 35-lecia Sekcji Numizmatycznej, w nakładzie 500 egz.

W swym dorobku popularyzatora numizmatyki wygłosił znaczące w swej treści referaty popularno- naukowe na konferencjach naukowych w kraju i zagranicą.

1983 - Konferencja naukowo badawcza p. t. Monety średniowiecza, w Warszawie.

1983 - III polsko-czeska konferencja numizmatyczna w Mogilanach

1986 - IIII polsko-czeska konferencja w Krniowie, na której wygłosił referat p. t. Duże brakteaty śląskie.

Prowadził współpracę z Fachgruppe Numismatik w Goerlitz NRD, której owocem był wykaz monet zamieszczony w komunikacie Sekcji.

R z e c z k o w s k i Władysław członek od 1976 r. zaś od 1978 r. członek Zarządu Sekcji oraz Oddziału od roku 1987.

V-prezes Sekcji, odpowiedzialny za współpracę z Komisją Numizmatyczną Z. G. PTAiN. Reprezentuje Sekcję Numizmatyczną na Zjazdach Ogólnych i Zjazdach Prezesów Sekcji. Jest członkiem WKK gdzie był organizatorem wystawy pt.

1986 - Władcy Polski w medalierstwie i numizmatyce.

S z p ' y t m a n Zbigniew członek od 1982 r. oraz Zarządu Sekcji od roku 1984. Propagator ochrony dóbr kultury wśród młodzieży. W swym dorobku popularyzatora idei PTAiN ma następujące prelekcje wygłoszone na zebraniach Sekcji i w szkole gdzie jest wykładowcą.

1984 - Sztuka wykonywania medalu na przestrzeni dziejów.

- Patynowanie, konserwowanie oraz przechowywanie medali
- Zagadnienia współczesnego medalierstwa polskiego.

1985 - Sebastian Dadler - wielki artysta medalier.

1986 - Medalierstwo polskie w XVIII w.

- Wybrane zagadnienia współczesnego medalierstwa.
- Medalierstwo polskie w XIX w.

1986 - Ciekawostki filateryczne.

1987 - Medalion na ziemiach polskich w XIX w.

- Rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja w medalierstwie.

cz.I. w XVIII i XIX w.

cz.II XX wiek do lat 70-tych.

- Stara pocztówka i jej związek z numizmatyką.

1987 - Wystawa pt. 69 rocznica odzyskania niepodległości w
w medalu. W-w. ZSZ Nr.2.

Członek Zarządu Sekcji Numizmatycznej i Podsekcji Medalierskiej
aktywny jej członek, zajmujący się emisją medali wydawanych
przez Sekcję Numizmatyczną.

Ogłosił drukiem referaty p.t.

- Zadnienia współczesnego medalierstwa polskiego. KW 4/85 i
KW 1/86.

Autor katalogu wydawnictw i medali Sekcji Numizmatycznej w
okresie 40 lat.

S z w a g r z y k Józef Andrzej dr. /1923-1986/ członek od
1962 r. Kustosze Gabinetu Numizmatycznego w Zakładzie Narodowym
im.Ossolińskich /1965/. Autor wydawnictw, katalogów, referatów:

1973 - "Pieniądz na ziemiach polskich od X do XX". /w/ Z.N.O.

1980 - "Portrety na monetach i banknotach polskich" /w/ Z.N.O.

- Medal nagrodowy "Societas Litterarum Jablonowianum"

M.I.F. Nr.3/82

- Medale i plakety Bernarda Lewińskiego. M.I.F. Nr.5/82.

- Numizmatyczne pamiątki po Żydach polskich. B.N.1-2/85.

Dokumentując zbiory Gabinetu Numizmatycznego wydaje katalogi.

- 1000 lat monety na ziemiach polskich.

- Moneta, medal, order.

- Medale polskie XVI - XVIII w.

Autor traktuje pieniądze jako dokumenty wydarzeń historycznych
i przedstawia to w swoich pracach:

- Poglądy i teorie monetarne przed Kopernikiem i ich recepcja w
Polsce w XV w.

- Szerokie grosze praskie na ziemiach polskich 1302 - 1547.

S z y p o s z Kamil członek od 1967 r. zaś od 1965 do 1983
członek Zarządu Sekcji Numizmatycznej. Znamca numizmatyki
antycznej i polskiej, zamieścił swe referaty w wydawnictwach:

- Leon Krzemieniecki - Romantycy o numizmatyce i medalierstwie.

/w/ W.T.N. 25/1970 ser.A. W-w.1972.

- Wystawa polskiego pieniądza papierowego. W.Z.N. 1973.s.18.
 - Dziennikarskie "sensacje" numizmatyczne. W.Z.N. 1973.s.19.
 - Skarb monet z XVII w. z Sobótki. K.W. 2/79.
 - Znaleźisko monet i żetonów z wrocławskiej trasy W-Z. KW 1/80
- Będąc z zamiłowania historykiem prowadzi bardzo bogatą i wielokierunkową działalność wystawienniczą.

1986 - Pieniądz Starożytnego Rzymu.

- Pieniądz Bizancjum.

Muz.Reg.Gorlice.

1987 - Pieniądz polski na przestrzeni dziejów.

Z okazji tych wystaw każdorazowo wydawany jest folder okolicznościowy. Od kilku lat ściśle współpracuje z Muz.Regionalnym w Gorlicach. Wynikiem tej pracy jest:

- Opracowanie skarbu półgroszków z XVII w. ze wsi Sokół k/Gorlic w ilości 220 egz.
- Opracowanie katalogów i albumu monet i pieniędzy papierowych znajdujących się w Muz.Regionalnym.
- Gromadzenie polskich bonów mlejskich.
- Gromadzenie literatury numizmatycznej.

Wygłosił prelekcje:

1984 - Mennictwo polskie X-XVIII w. w Gorlicach.

1986 - Moneta w Starożytnym Rzymie. w Gliwicach.

Prowadzi poradnictwo zarówno dla kolekcjonerów jak i dla Muzeum w rejonie Gorlic. Przekazał dary dla Muzeum w postaci:

- Zbiór pieniędzy papierowych, polskich, austriackich, niemieckich, rosyjskich, ZSRR, ukraińskich, w ilości 136 egz.
- Kilka monet rzymskich z IV w./6 szt./ oraz grosz praski Wacława II, półgrosz Wł.Jagiełły i koronny J.Kazimierza z 1650r. W przygotowaniu praca p.t.Pieniądz zastępczy Gorlic i Glinnika Mariampolskiego.

S r o c z y n s k i Ryszard prof. członek od 1973 r. wygłosił na spotkaniach Sekcji referaty nt.kopalnictwa złota na Dolnym Śląsku.

1984 - Uczestniczył w sympozjum naukowym p.t. Harnicka Probram we Wede a Technice /CSRS/ gdzie zostały wygłoszone referaty:

- Dawne górnictwo złota na Dolnym Śląsku.
- Kryteria oceny wielkości wydobycia złota w średniowieczu na Dolnym Śląsku.

1985- Kopalnictwo złota na Dolnym Śląsku. (w). WTN 39/1984/1986.

S w i a t k i e w i c z Antoni członek od 1985 r.
organizator znaczącej wystawy w Muz. Regionalnym w Gorlicach.
1988 - Dzieje Polski w medalach. a w tym:

Seria medali królewskich PTAiN.

Wojny, walki o niepodległość, wodzowie, bitwy, dowódcy.

o następującej tematyce:

- Okres Królestwa Polskiego /966-1795/
 - Konstytucja 3-go maja i insurekcja 1794 r.
 - Polacy w wojnach napoleońskich.
 - Powstanie Listopadowe 1830 r.
 - Wiosna Ludów 1848 r.
 - Powstanie Styczniowe 1863 r.
 - I wojna światowa 1914-1918 i Legiony Polskie.
 - Powstanie Wielkopolskie i Śląskie. Powstanie Warszawskie.
- Mężowie zasłużeń w kulturze ojczystej, w literaturze, nauce, w ochronie zabytków kultury. Z tej okazji wydano folder.

T o t a Stanisław mgr /1911-1986/ członek od 1976 r. od 1981 do 1986 Prezes Sekcji Numizmatycznej. W swym bogatym i twórczym życiu nie zawsze łatwym, pełniąc szereg funkcji społecznych i zawodowych znalazł jeszcze czas by się poświęcić numizmatyce.

Za swą działalność zawodową i społeczną uhonorowany wieloma odznaczeniami państwowymi i resortowymi. Swą pasję numizmatyka poświęcił papierom wartościowym i pieniądзом papierowym. Wzbogacają one wiedzę numizmatyczną wielu tysięcy miłośników i kolekcjonerów numizmatyki, wytyczyły one i długo będą ukierunkowywać i wzbogacać wiedzę numizmatyczną wśród społeczeństwa. Zamieszczał swe artykuły w "Komunikatach Wewnętrznych" Sekcji Numizmatycznej PTAiN we Wrocławiu.

- Papiery wartościowe. KW. 3/81
- Obligacje.
- Asygnaty skarbowe. KW. 4/81
- Listy zastawne. KW. 5/81
- Pożyczki krajowe i zagraniczne.
- Akcje. KW. 1-4/83, KW. 1-3/84.

Stanisław Tota nie tylko publikował artykuły, wygłaszał odczyty, prelekcje, na zebraniach Sekcji Numizmatycznej lecz także w Ośrodku Szkolenia Kadr Jubilerskich we Wrocławiu dla jubilerów i złotników. Uczestniczył w wielu konkursach. Był laureatem II-giej nagrody w konkursie ogłoszonym przez Biuletyn Numizmatyczny p.t. "Uwagi kolekcjonera o naszych monetach i banknotach" w roku 1981. Był współautorem opracowania skarbu monet ze Środy Śląskiej w ilości 3424 szt. znalezionej w 1985 r.

Zamieszczał swe artykuły w literaturze numizmatycznej

- O asygnatach skarbowych Królestwa Polskiego. B.N. 1-2/83.
- Medalierstwo rosyjskie i radzieckie. M i F. Nr. 5

Wygłosił następujące prelekcje:

- 40-to dukatówka Zygmunta II na aukcji w Bazyleii.
- Dukaty Zygmunta III Wazy na aukcji w Szwajcarji.
- Złote monety dolarowe z okazji 200-cie USA.
- Różne formy krzyży wykorzystane w orderach.
- Opracował ekspertyzę monet ze skarbu z Domaszkowa.

Brał udział w wystawach:

- 1972 - Polskie odznaki młodzieżowe i turystyczne.
- 1981 - Z historii polskiego długu publicznego.
- 1982 - Pieniądz Rosji i ZSRR.
- 1984 - Elżbieta II królowa Anglii.
- 1985 - Obieg pieniężny PRL.

Był redaktorem "Ciekawostek Numizmatycznych" zamieszczanych w dzienniku wrocławskim "Słowo Polskie". Wystąpił z propozycją wybicia monety z przeznaczeniem na rewaloryzację Starówki Wrocławskiej.

T o m a s z e w s k i Józef członek od 1973 r. Przewodniczący Komisji Rewizyjnej Zarządu Oddziału PTAN we Wrocławiu od 1978r

Miłośnik historii i dziedzin pokrewnych, posiadający ogromny zasób wiedzy z dziedziny medalierstwa i numizmatyki. Ofiarodawca walorów numizmatycznych i medalierskich dla Muzeum Sztuki Medalierskiej we Wrocławiu oraz Muzeum Regionalnego w Obornicy. Organizator wystaw indywidualnych:

- 1981 - Jan Paweł II w kręgu Watykanu Klub Lit. i Muzyki.
- Józef Piłsudski i Legiony
- Monety - plakety - medale - odznaczenia
- 1988 - Tysiąclecie chrztu Polski. Muz. Archidiecezjalne.
- Tysiąclecie chrztu Rusi.
- 600-lecie chrztu Litwy.
- Matka Boska w medalierstwie.
- Wybitni ludzie zasłużeni dla Ojczyzny i Kościoła.

Wygłosił wiele ciekawych referatów i pogadań na spotkaniach Sekcji Numizmatycznej i w Klubie Literatury i Muzyki.

- 1986 - Dobra kultura narodowej znajdującej się za granicą PRL.
- 1986 - Medal ostatniego Piasta.
- Edward Raczyński - Kolekcjoner.
- 1987 - Monety księstwa Legnicko - Wołowsko - Brzeskiego.
- Ciekawostki medalierskie i numizmatyczne.

T r i l l e r Eugenia ur. 4. grudnia 1908 r. w Rudkach woj. Lwoskie. Wyższe studia humanistyczne z zakresu historii ukończyła na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Do pracy magisterskiej przeprowadziła badania archiwalne w Archiwum tzw. Bernardyńskim. W latach 1935 - 1939 wydawała artykuły z dziedziny genealogii w "Miesięczniku Heraldycznym" w Warszawie. Pisywała też do prasy "Wiek Nowy" przeważnie o Rudkach:

- Aleksander Fredro i Rudki.

- Wiekowe połączenie Dniestru z Wiszną za Sanem /przez Rudki/
Okres okupacji spędziła w Rudkach. W 1945 r. wyjechała na zachód gdzie rozpoczęła pracę w Archiwum Miejskim w Jeleniej Górze w charakterze kierownika. Dzięki jej staraniom olbrzymie ilości dokumentów archiwalnych powróciła na swoje miejsce w Archiwum. Pragnąc zapoznać społeczeństwo z polską przeszłością Jeleniej Góry, już w 1946 r. wydała wydawnictwo pt. Jelenia Góra - szkic historyczny.

Pisała i współredagowała wydawnictwo pt. Jelenia Góra miasto i powiat w dwa lata po powrocie do Macierzy. Artykuły wydawała w miesięczniku "Śląsk" i prasie. Od października 1951 r. pracowała w Bibliotece Ossolineum we Wrocławiu w działach specjalnych.

W dziale starych druków wprowadziła nową i właściwą metodę katalogowania druków urzędowych. Od roku 1955 była członkiem Sekcji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego - wygłaszając szereg referatów i komunikatów oraz opublikowała pracę pt. "Bibliografia Konstytucji Sejmowych w Polsce XVII w. w świetle badań archiwalnych." /1961/

Przebywając przez kilka miesięcy z ossolimskimi rękopisami średniowiecznymi w Bibliotece Jagiellońskiej - uczestniczyła w tym czasie w kursie mediawistów. Drukowała swoje artykuły w Rocznikach Biblioteki Uniwersyteckiej i w kwartalniku "Ze skarbca kultury" /Ossolineum/.

Od 1962 r. jest członkiem Towarzystwa Archeologicznego we Wrocławiu zarazem członkiem założycielem Sekcji Numizmatycznej Towarzystwa. W pierwszych latach działalności 1966 - 1968 była członkiem Zarządu Sekcji. Od początku uczestniczyła w pracy popularyzacyjno - naukowej, wygłaszając odczyty i pogadanki.

Od 1980 r. zajmuje się osoba Karola Beyera wybitnego fotografa i numizmatyka. Napisała onim szereg artykułów :

- Karol Bayer numizmatyk i archeolog /1818 - 1877/

(w). W. N. R. VIII, z. 3-4/64. s. 189 - 200.

- Z listów Karola Beyera do Emeryka Hutten Czapskiego
(w). B.N. Nr. 6-6/65. s. 104-106.
- Jeszcze o fotografiach Beyera
(w). B.N. Nr. 10-11/66. s. 173-175
- Pierwsze Koło Numizmatyczne w Polsce "Ze Skarbca Kultury"
(w). Z. 18/67 s. 198 -210.
- Wybrane listy z korespondencji Karola Beyera
(w). "Ze Skarbca Kultury" Wrocław 1976. z. 18 s. 268-282
- Tradycje czwartów numizmatycznych warszawskich.
(w). B.N. Nr. 31/68 s. 586 -587.
- Nieznane szczegóły z życia Karola Beyera.
(w). B.N. Nr. 10/70 s. 192.
- Beyer Karol Adolf (w). Słownik pracowników książki polskiej 1972 s. 62
- Styki Karla Beyera s numismatyczne v Cechach ve 40 -70 latach 19 století. Prága "Numizmatyckie Listy".
Wygłaszała też o Beyerze pogadanki w radio wrocławskim.
Beyer jako fotograf zajął oddzielne miejsce. Brała udział w sympozjach fotograficznych;
1968 - w drugim symposium fotografii naukowej w Muz. Narod. we Wrocławiu
- 1973 - w drugim symposium fotografii krajoznawczej w Opolu.
- 1974 -była konsultantem naukowym wystawy fotografii Beyerowskich urządzonych przez Muzeum Sztuki w Łodzi. W albumie związanym z tą wystawą zamieściła dwa artykuły.
- Karol Beyer działacz i naukowiec.
- Kalendarium życia i działalności Karola Beyera.
- 1974 - wygłosiła referat o roli Beyera jako fotografa w Nowej Hucie. Kraków
- 1962 r. na walnym zebraniu Koła Numizmatycznego w Krakowie wygłosiła referat o roli Beyera jako numizmatyka.
Brała udział w Sesjach naukowych.
- 1985 -r. Oddział Warszawa. Ref. pt. Działalność patriotyczna K. Beyera.
- 1986 r Oddział Łódź. Ref. pt. Początki numizmatyki polskiej.
- Członkostwo w Sekcji również zaznaczone zostało odczytami i referatami naukowo - popularnymi.
- Falsyfikaty Majnertowskie w świetle korespondencji Karola Beyera (w). B.N. 10/81.
- Karol Beyer tropiciel falsyfikatów Igi. (w). B.N. 8/82.

- Związki K. Beyera z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich.
"Ze Skarbcza Kultury" 1963.
- Zapomniany projekt pisma starożytnego. B.N. Nr 11-12/85.
- Kontakty K. Beyera z Wrocławiem. K.W. 2/85. K.W. 3/85.
- Udział K. Beyera w manifestacjach narodowych i powstaniu styczniowym "Ze Skarbcza Kultury" z. 46/1988.

Odnaczona medalem Sekcji Warszawskiej za popularyzację patrona K. Beyera, za wkład pracy naukowej i popularyzację numizmatyki w środowisku wrocławskim została odznaczona złotą odznaką 1984r.

"Zasłużonego dla Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia".

Na Sesji Naukowej PTAN w Warszawie otrzymała nagrodę: I stopnia i medal srebrny "Za zasługi w popularyzacji numizmatyki polskiej".

U l a t o w s k i Jerzy członek od 1961 r. członek Zarządu Sekcji od 1961 do 1966 r. i V-ce prezes zaś od 1961 - 1964 r. członek Zarządu Oddziału. Uczestnik zjazdu numizmatyków amerykańskich w Nowym Orleanie na którym przedstawił polskie monety próbne. Na zebraniach Sekcji wygłosił referaty które zostały zamieszczone:

1981 - Numizmatyka w USA.

KW 2-3/83

Artykuły zamieszczone w czasopiśmie numizmatyków amerykańskich "Money Trend" p.t. Znaleziska monet w Polsce. Nr. 5/86, 4/88, 9/88. w tym znaleziska ze Środy Śląskiej i Głogowa oraz w czasopiśmie "Numizmatist" referat p.t. Tak zwane dolary. /1985/.

W o j t o w i c z Stanisław członek od 1962 r. ogłosił swą pracę p.t. Skarb denarów rzymskich z Wrocławia na tle innych skarbów Śląskich z II i III w. (w). "Ze Skarbcza Kultury" z. 18/86.

W ł o d a r c z y k Józef członek od 1982 r. prowadzi stałą wystawę medali medycznych, wojskowych, i odznaczeń sportowych w Studium Wojskowym Akademii Medycznej. Organizator wystawy:

1988 - Geneza LWP i wyższego szkolnictwa wojskowego w medalach.

W ę d z i c h a Lubomir członek od 1980 r. Sekretarz Zarządu Sekcji w latach 1981 - 1983, czł. Zarządu Oddziału w latach 1984 - 1987, czł. Komisji Archeologicznej Z.G. od 1989 r.

Czynnie współpracuje z Sekcją Archeologiczną i związaną z nią grupą młodzieży zorganizowanej w Ogólnopolskim Młodzieżowym Kole Archeologów /OMKA/.

Przedstawiciel Oddziału Wrocławskiego w Komisji Ochrony Dóbr Kultury. Aktywny członek Zarządu Polskiego Towarzystwa Austriackiego. Organizator imprez Tygodnia Archeologii, konkursów i quizów prasowych oraz aukcji monet i medali na rzecz:

- Rewaloryzacji Starówki Wrocławskiej.
- Domu Ubogich im. Brata Alberta.
- Domów Dziecka.
- Panoramy Racławickiej.

Opracował i wygłosił referaty zamieszczone w "Komunikatach Wewnętrznych Sekcji."

- Odsiecz wiedeńska w numizmatyce i medalierstwie. KW.1/84.
- 1983 - Uczestnik i sprawozdawca konferencji w Warszawie poświęconej donatywom i katalogom monet E. Kopickiego.

- Uczestniczył w III numizmatycznej konferencji polsko-czeskiej w Mogilanach, oraz w konferencji naukowej nad stanem badań dotyczących donatyw polskich.

- 1986 - Bierze udział w IV polsko - czeskiej konferencji numizmatycznej w Krniewie poświęconej mennictwu śląskiemu od X do XVII w. gdzie wygłosił referat p.t.

- Grosze głogowskie Zygmunta Jagiellończyka.

Opracował wydawnictwa:

- 1983 - Relacja walnego od Turków oblężenia Wiednia roku Pańskiego 1683. (w). PAN - ZN. im. Ossolińskich. W-w.

- 1987 - Korespondencja numizmatyczna Michała Greima.

(w). W. N. z. 3/121/1987.

- 1988 - Zabytki Oławy.

Dol. Tow. Sp. Kulturalne
Tow. Miłośników Oławy.

W ę ł n a - Mieczysław członek od 1959 r.

Swa działalność propagatorską prowadzi poprzez wystawy, wydawnictwo katalogów, współpracę z Muzeum Sztuki Medalierskiej we Wrocławiu i Wojskowym Klubem Kolekcjonerów im. Tadeusza Kościuszki którego był inicjatorem i współzałożycielem w 1973r.

Publikuje swoje artykuły w Biuletynie Muz. Szt. Medalierskiej

- Odznaki "Zasłudze Samarytańskiej"
- Za zasługi dla ZSMP.
- Odznaczenia Janka Krasieńskiego.
- Krzyż Ochotniczy za wojnę 1920 r.
- Medal Ochotniczy za wojnę 1920 r.
- Odznaka honorowa " Za rany i kontuzje" 1914 - 1921.
- Orzełek na czapkę weteranów Powstania Styczniowego 1863 r.
- Niezrealizowany projekt medalu wdzięczności 1921 r.
- Odznaka Związku Polaków w Turkiestanie.
- Naczelny Polski Komitet Wykonawczy w Rosji 1917 - 1918 r.
- Odznaki Legionistów internowanych w obozach.
- Odznak honorowa "Cyfra Aleksandra I".

Komunikaty Wewnętrzne Sekcji Numizmatycznej we Wrocławiu.

- Papierowy pieniądz zastępczy we Wrocławiu. K.W.2/81
K.W.1/83.

Biuletyn Wojskowego Klubu Kolekcjonerów;

- Odznaki Służba Polsce.
- Odznaki Powstań Śląskich.
- Odznaczenia, odznaki, emblematy LWP.
- Odznaki, emblematy Obrony Cywilnej Kraju /OC/.
- Odznaki, emblematy OHP.
- Odznaki pamiątkowe pułkowe Wojska Polskiego.

Opracował Katalogi odznaczeń emblematów (w). Muz. Sztuki Medal.

1981 - Powszechnej Organizacji Służba Polsce.

1985 - Powstań Śląskich.

1988 - LWP 1943 - 1987.

- Obrony Cywilnej Kraju.

Prowadzi działalność wystawienniczą w różnych miastach Polski.

1967 - 1977 Odznaczenia, odznaki W.P. - Katowice, Mysłowice,

Bielsko, Tarnowskie Góry, Gliwice, Wodzisław Śl.

1970 - Order Virtuti Militari. Hradec Kralowe /CSSR/.

1972 - Odznaczenia i odznaki Państw Układu Warszawskiego.

Katowice.

1974 - Ogólnopolskie Prezentacje Form Zbieractwa. Wrocław.

1976 - Medale i odznaczenia LWP. Wrocław.

1977 - Żołnierz Polski w zbiorach kolekcjonerów. Kielce.

- Lenin i jego idee w medalach. Wrocław.

1979 - Banknoty 1916 - 1918 r. Wrocław.

1985 - Obieg pieniężny. Wrocław.

1988 - Banknoty 70-lat R.P. Muz. Piastów Śląskich w Brzegu.

- Banknoty CSSR, PRL, R.P. Wrocław.

W i t o m s k i Kazimierz członek od 1962 r. od 1985 r. do 1971 V-ceprezes Sekcji Numizmatycznej zaś od 1978 r. czł. Zarządu Sekcji. Członek WKK Śląskiego Okr. Wojskowego.

W latach 1962 - 1980 wygłasza w jednostkach garnizonów W.P. w 17 miastach referaty pt. "Prywatne kolekcje baza dla zbiorów muzealnych" oraz publikuje swe referaty:

- Ordynacja mennicza Jana III Sobieskiego. K.W.1/84.

1983 - Początki numizmatyki w Polsce.

- Numizmatyka jako nauka pomocnicza archeologii.

Uczestniczy w wystawach zbiorowych oraz indywidualnych.

1974 - Medale Polski Ludowej. z okazji 30-tu. lat PRL. Śl. O. Woj.

Z i a j a Jerzy członek od 1983 r. wygłosił ciekawy referat:

1985 - Materiałoznawstwo w numizmatyce.

Lista obecnych

na I-ym posiedzeniu Sekcji Numizmatycznej P.T.A.

15 stycznia 1949.

1. *Bolesław*
2. *Wapowski*
3. *Wojciechowski*
4. *Wojciechowski*
5. *Wojciechowski*
6. *Wojciechowski*
7. *Wojciechowski*
8. *Wojciechowski*
9. *Wojciechowski*
10. *Wojciechowski*
11. *Tomasz Kosiński z Karcem*
12. *Wojciechowski*
13. *Wojciechowski*
14. *Wojciechowski*
15. *Wojciechowski*
16. *Wojciechowski*
17. *Wojciechowski*
18. *Wojciechowski*
19. *Wojciechowski*
20. *Wojciechowski*
21. *Wojciechowski*
22. *Wojciechowski*

Wrocław, 20.1. 1949 r.

Warszawskie Towarzystwo Numizmatyczne

W a r s z a w a

W dniu 15 stycznia b.r. ułanystytuowała się w łonie Polskiego Towarzystwa Archeologicznego we Wrocławiu osobna Sekcja Numizmatyczna, jako placówka, która poza celami ściśle naukowymi, służyć ma pielęgnowaniu i rozbudzaniu zamiękowania do numizmatyki i potrzebnych jej nauk.

Zwiedzając o powyższym, Sekcja Numizmatyczna P.T.A. pragnie nawiązać ściślejszy kontakt ze wszystkimi ośrodkami wiedzy numizmatycznej na terenie kraju, w szczególności z ośrodkiem stołecznym. W związku z zamierzonym wydawnictwem własnego organu kwartalnego, którego pierwszy numer ukazać się ma w bieżącym kwartale, Sekcja Numizmatyczna uprasza o nadesyłanie biuletynów W.T.A. jak również o udzielanie jej wszelkich wiadomości o ruchu naukowym, wydawniczym i kolekcjonarskim w dziedzinie numizmatyki, które w pierwszym rzędzie pozwolą na ożywienie działu kroniki naszego pisma. Współpraca z W.T.N. będzie dla nas cenną pomocą szczególnie w początkowym okresie istnienia naszej sekcji.

Przewodniczący Sekcji

Dr Marian Hęlsig

Sekretarz Sekcji

Adam Włoczek

nr 4/48

Założyciele Sekcji Numizmatycznej obecni na I-szym. zebraniu w dniu 15 stycznia 1949 r. wg. listy obecności.

- 1 - prof. dr Edward Bulanda
- 2 - prof. dr Kazimierz Majewski
- 3 - mgr Stanisław Zyga
- 4 - mgr Stanisława Kałkówna
- 5 -
- 6 - mgr Janina Łyskówna
- 7 - Jan Edward Karliński
- 8 - Wanda Nowosielska
- 9 - dr Adolf Nasz
- 10 - mgr Tadeusz Kałkowski
- 11 - doc. Adam Kočka
- 12 - dr Adam Więcek
- 13 - mgr Kazimierz Smutek
- 14 - dr Marian Haisig
- 15 - Kazimierz Gruz
- 16 -
- 17 - mgr Władysław Lepik
- 18 - mgr Józef Gębczak
- 19 - Danuta Romańczyk
- 20 - mgr Eugeniusz Konik
- 21 - mgr Jerzy Wielowiejski
- 22 - mgr Jerzy Łanowski

Lista członków Sekcji Numizmatycznej uhonorowanych
za zasługi dla numizmatyki odznaczeniami:

"MERENTIBUS"

- 1 - Marian Haisig

"Zasłużony Działacz Kultury"

- 1 - Marian Haisig
- 2 - Jerzy Aulich
- 3 - Władysław Rzeczkowski
- 4 - Henryk Rusek
- 5 - Stanisław Tota
- 6 - Zdzisław Piwko
- 7 - Janusz Ptaszyński
- 8 - Kazimierz Kozarski
- 9 - Mieczysław Weina
- 10 - Marian Osuch
- 11 - Jarosław Kuryłowicz
- 12 - Kazimierz Witomski

"Zasiużony dla Wojewóduztwa Wrocławskiego i m. Wrocławia"

- 1 - Eugeniusz Konik
- 2 - Lech Kokociński
- 3 - Eugenia Triller
- 4 - Wiktor Dziulikowski
- 5 - Kazimierz Witomski
- 6 - Mieczysław Dubaniowski
- 7 - Edward Wojtasik
- 8 - Jan Włodarczyk
- 9 - Kazimierz Kozarski
- 10 - Zdzisław Piwko

"Dyplom honorowy Ministerstwa Kultury i Sztuki"

- 1 - Józef Tomaszewski

Członkowie Zarządu Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej
w latach 1949 - 1989

1949 - 1952	Marian Halsig - przewodniczący
	Adolf Nasz - zastępca
	Adam Więcek - sekretarz
	Tadeusz Kałkowski - referent organizacyjny
1961 - 1962	Marian Halsig - przewodniczący
	Jerzy Ulatowski - zastępca
	Zdzisław Szpejowski - sekretarz
	Michał Osuch - sekretarz
	Kazimierz Kozarski - skarbnik
1963 - 1964	Marian Halsig - prezes
	Jerzy Ulatowski - v-prezes
	Michał Osuch - sekretarz
	Kazimierz Kozarski - skarbnik
	Edward Mazurkiewicz - członek
1965 - 1966	Marian Halsig - prezes
	Kazimierz Witomski - v-prezes
	Michał Osuch - sekretarz
	Kazimierz Kozarski - skarbnik
	Kamil Szyposz - członek
	Eugenia Triller - członek
	Jerzy Ulatowski - członek

1967 - 1969 Marian Haisig - prezes
 Kazimierz Witomski - v-prezes
 Michał Osuch - sekretarz
 Kazimierz Kozarski - skarbnik
 Jarosław Kuryłowicz - członek
 Kamil Szyposz - członek
 Eugenia Triller - członek

1970 - 1971 Marian Haisig - prezes
 Kazimierz Witomski - v-prezes
 Michał Osuch - sekretarz
 Mieczysław Dubaniowski - członek
 Jarosław Kuryłowicz - członek
 Kamil Szyposz - członek
 Edward Wojtasik - członek

1972 - 1974 Marian Haisig - prezes
 Michał Osuch - v-prezes
 Jarosław Kuryłowicz - sekretarz
 Mieczysław Dubaniowski - członek
 Eugeniusz Konik - członek
 Kamil Szyposz - członek
 Edward Wojtasik - członek

1975 - 1977 Marian Haisig - prezes
 Michał Osuch - v-prezes
 Jarosław Kuryłowicz - sekretarz
 Henryk Rusek - sekretarz
 Roman Czajkowski - członek
 Mieczysław Dubaniowski - członek
 Ryszard Kuzia - członek
 Kamil Szyposz - członek
 Edward Wojtasik - członek

1978 - 1980 Marian Haisig - prezes
 Jerzy Aulich - v-prezes
 Jarosław Kuryłowicz - sekretarz
 Henryk Rusek - sekretarz
 Stanisław Banasik - członek
 Władysław Rzeczkowski - członek
 Kamil Szyposz - członek
 Kazimierz Witomski - członek
 Edward Wojtasik - członek

1981 - 1983 Marian Haisig - prezes honorowy Sekcji
Stanisław Tota - prezes
Jerzy Aulich - v-prezes
Lubomir Wędzicha - sekretarz
Władysław Rzeczkowski - sekretarz
Stanisław Basik członek
Henryk Rusek - członek
Kamil Szyposz - członek
Kazimierz Witomski - członek
Edward Wojtasik - członek

1984 - 1986 Marian Haisig - prezes honorowy
Stanisław Tota - prezes
Jerzy Aulich - v-prezes
Władysław Rzeczkowski - v- prezes
Zdzisław Piwko - sekretarz
Ryszard Polechoński - członek
Henryk Rusek - członek
Zbigniew Szpytman - członek
Lubomir Wędzicha - członek
Kazimierz Witomski - członek
Edward Wojtasik - członek
Wiesław Wosik - członek

1987:
Marian Haisig - prezes honorowy
Jerzy Aulich - prezes
Władysław Rzeczkowski - v-prezes d/s
kolekcjonerskich
Henryk Rusek - v-prezes d/s naukowych - Redaktor
Wrocławskich Zapisków Numizmatycznych
Zdzisław Piwko - sekretarz
Jan Hupałowski - skarbnik Sekcji
Ryszard Polechoński - czł. d/s medalierskich
Zbigniew Szpytman - członek
Kazimierz Witomski - członek
Wiesław Wosik - członek
Józef Kopacz członek d/s. kolporterskich
Stanisław Banasik - członek

- B.N - Biuletyn Numizmatyczny
 K.W. -Komunikat Wewnętrzny Wrocławskiej Sekcji Numizmatycznej.
 "Grosz" Kwartalnik Oddz. Jastrzębie Zdrój.
 W.Z.N. - Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne 1973-74.
 Relaks i Kolekcjoner Polski dodatek " Kurjera Polskiego " .
 Kwartalnik "Koła kolekcjonerów" Jelenia Góra.
 "Karkonosze" miesięcznik Jelenia Góra.
 B.W.K.K. - Biuletyn Wojskowego Klubu Kolekcjonerów
 im. T. Kościuszki przy SOW Wrocław.
 M i F - Medalierstwo i Falerystyka Z.G. PTAIN.
 "Słowo Polskie" dziennik m. Wrocławia.
 WTN - Wrocławskie Towarzystwo Naukowe.
 HSM - Biuletyn Muzeum Sztuki Medalierskiej we Wrocławiu.
 AUW - Acta Universitatis Vratislaviensis.
 ZN - Zapiski Numizmatyczne Nr.1-4/1949.
 - Protokoły sprawozdawcze Sekcji Numizmatycznej od 1949 r.
 do 1989 r..
 - Biogramy osobowe z akt Sekcji Numizmatycznej i wydawnictw
 - Biografie autorów, wydawnictw, referatów.
 WKK - Wojskowy Klub Kolekcjonerów.
 S.O.W - Śląski Okręg Wojskowy.
 ZSZ - Zespół Szkół Zawodowych Nr.2 Wrocław.
 - "Ze Skarba Kultury" zw. Z.N Ossolineum Wrocław.
 S.M.H - Śląskie Muzeum Historyczne - Ratusz Wrocław.
 ZNO - Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
 MH - Miesięcznik Heraldyczny.
 KH - Kwartalnik Historyczny.
 NIS - Nauka i Sztuka.
 BA - Biblioteka Archeologiczna Wrocław.
 KW - Kalendarz Wrocławski

Lista ofiarodawców aukcji numizmatycznych

J. Aulich, M. Adamczyk, C. Antoniewicz, St. Banasik, D. Banach,
 L. Bajorski, K. Baranowski, J. Belda, M. Bihun, J. Bajorski,
 H. Broniarz, R. Bronowski, K. Brodzikowski, J. Borowski, L. Byzia,
 B. Cichecki, J. Cichecki, K. Choroś, J. Cichoń, D. Czachorowska,
 H. Daszuk, Zd. Dudyński, St. Dudzik, R. Dymnicki, M. Dzięgiel,
 W. Dziulikowski, Wł. Fabijański, M. Fiksiak, Wł. Fornalczyk,
 St. Goździewski, K. Gózdź, J. Grzelak, A. Garbacz, J. Grygiel,
 A. Górski, M. Haisig, J. Hupałowski, St. Ilski, B. Iwaszenko,
 Zd. Jaskulski, M. Jastrzębski, St. Jaźwiec, M. Jurek,
 Z. Jeleński, A. Juzwenko, St. Jaremczuk, M. Jarosz, K. Karkowski,
 J. Karpiński, M. Karpiński, S. Karbasz, Cz. Klimczak, A. Kłapa,
 A. Kasprzak, W. Kolendo, B. Korol, W. Kowal, B. Kowalski, Zb. Krutyj,
 F. Kodkowiak, K. Kozarski, B. Krzewiński, J. Kuryłowicz, M. Lipta,
 J. Lodowski, J. Lombarski, D. Łopatecki, T. Maliszewski,
 K. Markowski, Z. Matejuk, A. Maziuk, J. Michałkiewicz, St. Miller,
 R. Miller, K. Miedziński, A. Mierzwiak, St. Mrozowski, R. Mroziński,
 S. Olszak, J. Olszycki, M. Osuch, W. Osiński, M. Pałka,
 Zb. Pańczyszyn, L. Pańczyszyn, H. Pańczyszyn, W. Pietkiewicz,
 B. Piotrowski, B. Piotrowska, Zd. Piwko, S. Polak, J. Polański,
 K. Polechoński, R. Polechoński, K. Prager, J. Ptaszyński, R. Pycia,
 Z. Pryciaszek, B. Piłakowski, J. Respondek, Wł. Rzeczkowski,
 H. Rusek, E. Rogalski, P. Rutkowski, P. Sangórski,
 St. Sapak, T. Sidorczuk, W. Suder, A. Suszek, A. Szafraniec,
 T. Szewczyk, Z. Szpytman, A. Szprynger, M. Sztyniek, W. Sztyniek,
 T. Szymczak, A. Szymanowski, A. Szeląg, J. Tomaszewski, K. Torchała,
 St. Tota, K. Tuła, B. Tyszkiewicz, J. Tybiński, J. Ulatowski,
 M. Weina, L. Wędzicha, J. Wędzicha, W. Wciurka, M. Wilkin,
 K. Witomski, J. Wiśniewski, Z. Włodarczyk, E. Wojtasik, W. Wosik,
 A. Woźniak, E. Wójcik, M. Wydra, J. Wyřebak, T. Wysocki,
 A. Zagórowski, Zd. Zagórski, J. Ziāja, M. Zubrzycki, W. Warbanow,
 A. Zajac, A. Dudek, Cz. Chrzanowski, M. Ortyński, F. Surówka,
 Z. Szenborn, Z. Zelawska.

Marian Haisig

HERB WROCŁAWIA W IKONOGRAFII MONET I MEDALI MIEJSKICH
XIV-XVII w.

Wrocław - prastara stolica całego Śląska jest kolebką mennictwa śląskiego, któremu początek dały wrocławskie denary z głową św. Jana Chrzciciela bite pod imieniem wielkiego Piasta, Bolesława Chrobrego. Wrocław to również miasto o bogatej i bujnej historii własnego mennictwa miejskiego, choć młoty wrocławskiej kuźni menniczej ruszyły dopiero w 2 połowie XIV wieku. Prawie cztery stulecia istnienia i działalności miejskiej mennicy Wrocławia przekazały nam bogatą i różnorodną dokumentację w postaci zachowanych emisji monet stanowiących zarazem cenne źródło do dziejów samego miasta. Ikonografia monet i medali wrocławskich badana na przestrzeni kilku stuleci przedstawia szczególną wartość poznawczą dla heraldyki miejskiej. Narodziny, rozwój oraz zmiany zachodzące w godle miejskim, jego treści i strukturze obrazowej, znalazły pełną i wiarygodną dokumentację w ikonografii monet i medali bitych pod firmą miasta a oznaczonych jego znakami i emblematami.

Herb każdego miasta rodził się i kształtował najwcześniej w wizerunku jego urzędowej pieczęci, a także w detalach zdobniczych zabytkowej architektury sakralnej i świeckiej. Z czasem postać miejskiego herbu nadawały i opisywały wystawiane przez władców dyplomy i listy herbowe, zaś w tych miastach, które w minionych wiekach korzystały z prawa bicia własnej monety lokalnej, w ich właśnie stemplu utrwały się przewodnie motywy miejskiej heraldyki.

W przeglądzie znanych i zachowanych monet i medali miejskich Wrocławia rejestrowanych w dotychczasowej literaturze fachowej, dokonajmy analizy ich przewodnich emblematów i znaków reprezentujących ikonografię ich stempli wraz z ustaleniem i określeniem chronologii ich występowania. /1/ One właśnie kształtowały na przestrzeni minionych wieków herb miasta i zachodzące w nim zmiany.

Heraldykę miejską Wrocławia charakteryzują różnorodne motywy obrazowe, wśród których wyodrębnić możemy motywy i symbole zwierzchności feudalnej, motywy sakralne związane z postaciami patronów miejskich i atrybutami ich świętości oraz motyw literowy "W" jako inicjał miasta. W heraldyce miejskiej Wrocławia szczególną rolę odegrały znaki zwierzchności feudalnej nad miastem, orzeł Piastów wrocławskich oraz wspięty lew Korony Czeskiej.

Orzeł heraldyczny Piastów linii wrocławskiej, którego początki związane są z panowaniem Henryka I Brodatego /+1238/ i jego syna Henryka II Pobożnego /+1241/, wyróżniający się charakterystyczną półksiężycową przepaską przez tułów i skrzydła był znakiem zwierzchności feudalnej i jako taki pojawił się w heraldyce miejskiej Wrocławia co najmniej od końca XIII w. występując na pieczęciach wójta i ławników wrocławskich aż do połowy XVIII wieku. Orzeł ten ustalił się w roli jednego z przewodnich emblematów miejskich w herbie z r. 1530. Motyw orła heraldycznego Piastów wrocławskich a także innych dolnośląskich, firmuje mennictwo książęce, występując na licznych odmianach denarów beznapisowych XIII w. a także kwartnikach pocz. XIV w. /2/. Jako konkretny motyw heraldyczny wrocławskiej monety pojawia się najwcześniej dopiero na halerzach miejskich drugiej poł. XIV w. /3/. Potwierdza to dokument cesarza Karola IV z 13.V.1362 r. w którym zezwala on miastu bić aż do odwołania halerze z lwem czeskim i orłem księstwa wrocławskiego. W dokumencie czytamy: "in quorum hellensium superficie pro caractere ab uno latere leo et ab alio ducatus Wratislaviensis aquila imprimentur" /4/. Orzeł występuje również na halerzach z 1 poł. XV w. co potwierdza dokument Wacława IV króla czeskiego z r. 1416 /5/. W nowym herbie miasta z r. 1530 występujący w drugim polu tarczy orzeł jako herb księstwa wrocławskiego utrzymuje się bez zmian jako składowy emblemat herbu Wrocławia.

Orzeł Piastów wrocławskich, który po wygaśnięciu tej linii w r. 1336 ustala się w roli herbu księstwa wrocławskiego, należy do najstarszych motywów obrazowych heraldyki Wrocławia. W przeglądzie motywów heraldyki miejskiej Wrocławia nie można pominąć zagadkowego orła dwugłowego, jaki pojawił się raz jeden na najstarszej pieczęci miejskiej, odcisniętej przez Henryka Wójta dziedzicznego Wrocławia przy dokumencie z r.

1282 /6/. Narzuca się pytanie, czy orzeł dwugłowy z pieczęci
wójta dziedzicznego może mieć związek z orłem dwugłowym
spotykanym na beznapisowych jednostronnych denarach tzw.
drużych brakteatach z 2 poł. XIII wieku. /7/. Dwugłowy orzeł z
najstarszej pieczęci miejskiej nie miał nic wspólnego z godłem
cesarstwa niemieckiego ani z orłami Piastów - jak
przypuszczają niektórzy badacze /F. Friedensurg, K.
Wałęczyński/. Przyjmując, że było to własne godło wójta
dziedzicznego Henryka można wysunąć ostrożnie hipotezę, że
monety z dwugłowym orłem były emitowane w okresie, kiedy
książęca mennica we Wrocławiu pozostawała w dzierżawie miasta,
ściśle wójta dziedzicznego, a godło wójtowskie oznaczało
zarazem lokalizację mennicy.

Kiedy w r. 1335 ze śmiercią Henryka VI wygasła wrocławska
linia Piastów, księstwo wrocławskie przeszło jako dziedziczna
dzielnicą pod bezpośrednią władzę królów czeskich. Lew wspięty
z koroną na głowie i charakterystycznym rozdwojonym ogonem,
jako przewodni znak zwierzchności feudalnej występuje na
halerzach miejskich Wrocławia XIV i XV w. na groszach i
półgroszach wrocławskich za panowania Macieja Korwina w latach
1470 - 1475, a z kolei na miejskich dukatach XVI i XVII w.
/8/. W nowym herbie z r. 1530 lew Korony Czeskiej zajmuje
pierwsze pole tarczy herbowej miasta.

Postać stojąca św. Jana Chrzciciela, patrona miasta w
pełnym ujęciu pojawia się najwcześniej w latach 80-tych XIII
w. na wielkiej pieczęci ogólnomiejskiej. Całą postać św. Jana z
Barankiem Bożym na ręku znajdujemy na groszach wrocławskich z
r. 1470 za panowania Macieja Korwina, w półpostaci na groszach
i półgroszach z lat 1505, 1507 a także halerzach miejskich za
panowania króla Władysława II Jagiełły. /9/.

Głowa św. Jana Chrzciciela jako patrona biskupstwa pojawia
się już na denarze śląskim Bolesława Chrobrego, bitym
niewątpliwie we Wrocławiu. Znajdujemy ten motyw także na
denarach Bolesława IV Kędzierzawego /1148 - 1169/ /10/. W
ikonografii monet miejskich głowa św. Jana występuje
najwcześniej na halerzach bitych za panowania Wacława IV /1378
- 1410/ a także w latach berkrólewia. /11/. W kancelarii
miejskiej Wrocławia głowa patrona miasta występuje już na
małej pieczęci z przełomu XIII - XIV w. zaś w drugiej poł. XIV
wieku staje się przewodnim godłem miasta. Na halerzach

miejskich występuje w półprofilu a w ujęciu okrągłej misy wchodzi na centralne pole nowego herbu miasta z r. 1530. Patron miasta św. Jan Chrzciciel przedstawiany w XIV i XV w. w uproszczonym motywie samej tylko głowy bez aureoli lub na misie reprezentował aż do pocz. XVI wieku właściwe godło miasta.

Dużą popularnością szczególnie w XV wieku cieszył się św. Jan Ewangelista, od poł. XIV w. patron rady miejskiej i kaplicy ratuszowej. Przedstawiany był zwykle w wizerunku głowy o długich włosach osadzonej na odwróconej koronie. Na wrocławskich dukatach z lat 1519 - 1524 występuje ten motyw na polu małej tarczy trzymanej w ręku św. Wacława, patrona Czech. /12/. W wyraźnym rysunku ustala się emblemat św. Jana Ewangelisty dopiero w herbie miasta z r. 1530, w czwartym polu tarczy miejskiej.

Znak literowy - majuskułą "W" jako inicjał urzędowej łacińskiej ale również słowiańskiej i polskiej nazwy miasta zajmuje w heraldyce miejskiej Wrocławia pozycję szczególną. Występuje ten znak już w końcu XIV w. w ornamentyce zdobnictwa gotyckiego spotykamy go na tarczy, na zwornikach i wspornikach gotyckich starego ratusza, zaś szczególnie od XV w. staje się znakiem proveniencji produkcji rzemiosła cechowego Wrocławia. Od XVI w. litera "W" w polu tarczy uważana była jako mały herb miasta /13/. Emblemat ten występuje również w ikonografii monet miejskich Wrocławia. Majuskułę "W" znajdujemy najwcześniej na niektórych kwartnikach dolnośląskich obok orła piastowskiego z pocz. XIV w. /14/. Litera ta może oznaczać lokalizację mennicy. Jako wyraźny znak mennicy wrocławskiej występuje litera "W" na halerzach miejskich z 2 połowy XV w. Na halerzach bitych za panowania Ludwika II z r. ok. 1522 pod wspiętym lwem na rewersie występuje drobna literka "W". /15/. Na groszach i półgroszach miejskich bitych za Macieja Korwiną, na rewersie po prawej stronie postaci św. Jana Chrzciciela pojawia się drobna litera "W" /16/. Także na dukatach z lat 1519 - 1524 nad głową ukoronowanego lwa czeskiego znajdujemy małą tarczę z literą "W". /17/. Na markach wagowych wrocławskiej mennicy, datowanych: 1567, 1571, 1576 i 1645 występuje litera "W" pod koroną. Jest to znak mennicy miejskiej Wrocławia /18/.

Z przedstawionych i omówionych wyżej emblematów herbowych

występujących w ikonografii monet i medali miejskich, pięć przewodnich motywów złożyło się na nowy wielopolowy herb Wrocławia nadany osobnym dyplomem przez króla Ferdynanda I, a zatwierdzony przez cesarza Karola V w r. 1530. Nowy herb Wrocławia przedstawiał na tarczy dzielonej krzyżem prostym na cztery pola: lwa korony czeskiej w polu I, orła księstwa wrocławskiego z przepaską sierpową przez tułów i skrzydła w polu II, literę "W" w polu III, głowę św. Jana Ewangelisty na odwróconej koronie w polu IV. Na środku tarczy pojawiała się głowa św. Jana Chrzciciela na misie. Już w listopadzie 1530 r. sprawiona została przez miasto pieczęć z nowym herbem a w roku następnym zmieniono gotowe stemple monet dukatowych wprowadzając na pole awersu nowy herb miasta /19/. Odtąd wszystkie kolejne emisje nie tylko dukatów, ale od r. 1544 również talarów noszą na swoim awersie herb nadany w r. 1530. Z pocz. XVII w. na dukatach i talarach wrocławskich /od r. 1611/ herb miejski występuje wzbogacony w swej treści bowiem nad tarczą herbową pojawia się hełm z labrami i klejnotem herbu miejskiego /20/. W XVII wieku mioty wrocławskiej kuźni menniczej spoczywają coraz częściej. Produkcja mennicy słabnie. W r. 1662 miasto usiłuje odzyskać i nadal realizować swoje uprawnienia i przywileje mennicze ale bezskutecznie. W XVII w. na wszystkich emisjach miejskich, a w szczególności na medalach nagrodowych miasta herb z r. 1530 nadal przewodzi w ikonografii menniczej. Pełny herb wypełnia jedną stronę medalu, lub pojawia się nad widokiem miasta /21/. Od r. 1713 srebrne medalowe sztuki talarowe lub półtalarowe nadal są używane jako medale nagrodowe i premie dla szkół wrocławskich. /22/. Na wszystkich egzemplarzach pojawia się pełny herb Wrocławia. W r. 1723 rada miejska zamierzała uświetnić koronację ces. Karola VI na Króla Czech przez wybite pamiątkowych dukatów i talarów z herbem miejskim i popiersiem cesarskim. Ale gotowe stemple mennicze nie znalazły się w produkcji gdyż dwór nie udzielił zezwolenia. Herb Wrocławia znalazł się również na niedatowanym talarze z popiersiem króla pruskiego Fryderyka II. /23/. Projektowanym do obiegu po przejściu Śląska pod władzę Prus. Wymienione tu przykładowo numizmaty z pierwszej poł. XVIII w. to ostatnie ślady herbu Wrocławia w ikonografii monet i medali miejskich.

Dokonany przegląd i przeprowadzona analiza ikonograficznych

motywów stempla monet miejskich potwierdza i precyzuje ustalenia i wnioski związane z początkami i rozwojem herbu Wrocławia. Orzeł dwugłowy z najstarszej pieczęci miejskiej /wójtowskiej/ zachowanej tylko przy dokumencie z r. 1262, a występujący także na XIII wiecznych brakteatach, nie miał nic wspólnego z historią herbu miejskiego. Ten zagadkowy motyw interpretowany błędnie stał się niestety wzorcem dla nowego godła miasta przyjętego w r. 1947. /24/.

Orzeł jednogłowy Piastów wrocławskich z charakterystyczną półksiężycową przepaską przez tułów i skrzydła, pojawia się z końcem XIII wieku na pieczęciach wójta dziedzicznego i ławników miejskich.

W tej funkcji znaku władzy sądowej miasta utrzymuje się do poł. XVIII w. Orzeł piastowski już w 1 poł. XIV w. ustala się jako herb księstwa wrocławskiego, występując w tej roli już na halerzach wrocławskich XIV w. Lew Korony Czeskiej pojawia się na halerzach wrocławskich XIV w. Lew Korony Czeskiej pojawia się na monetach w 2 poł. XIV w. jako znak zwierzchności feudalnej królów czeskich, których dziedziczną dzielnicą od 1338 stało się księstwo wrocławskie. Pełna postać św. Jana Chrzciciela, pierwszego patrona miasta, przedstawianego także w półpostaci występuje dopiero na groszach i półgroszach wrocławskich za panowania Macieja Korwina w latach 1470 - 1478. Głowa patrona typuje niektóre halerze miejskie z 1 poł. XV wieku. Inicjał "W" występuje niekiedy na halerzach z pocz. XV w. a także na groszach XV-go i dukatach z poł. XVI w. W XVI w. litera "W" nakryta koroną ustala się jako znak wrocławskiej mennicy miejskiej. Głowę św. Jana Ewangelisty, patrona kaplicy ratuszowej spotkać można na niektórych emisjach dukatów XVI w. w roli drobnego drugorzędnego detalu. Motyw ten pojawia się jako jeden z emblematów w nowym herbie miejskim z r. 1530. Ten właśnie nowy herb wiązał na wspólnej tarczy występujące dotychczas oddzielnie emblematy miejskie typujące ikonografię dokumentowaną na monetach wrocławskich aż do ostatniej emisji mennicy miejskiej. Herb ten zrodzony z inicjatywy niemieckiego patrycjatu Wrocławia zadowalał jego ambicje i aspiracje akcentując w swojej symbolice rangę polityczną miasta, którego burmistrz pełnił równocześnie godności kanclerza i starosty generalnego księstwa wrocławskiego /25/. Symbolami tych godności były, Lew Korony Czeskiej i orzeł księstwa w

pierwszych polach tarczy herbowej. Herb ten akceptowała również cała społeczność Wrocławia, w motywach głowy patrona miasta św. Jana Chrzciciela, głowy św. Jana Ewangelisty oraz inicjału "W" znajdując dawne emblematy miasta.

Ten właśnie herb nadany osobnym przywilejem królewskim w roku 1530, zadawalając polityczne aspiracje niemieckiego patrycjatu, tak bogato dokumentowany w godle dawnych pieczęci miejskich XVI -XIX w. oraz na stemplu monet i medali wrocławskich XVI i XVII w. został w r. 1938 odrzucony uchwałą hitlerowskiego magistratu. Dla nas Polaków zrozumiałe były przyczyny takiej uchwały. Emblemat "W" przypominał przecież polską nazwę miasta- głowa św. Jana Chrzciciela była głową patrona polskiego Wrocławia, głowa św. Ewangelisty o włosach kobiecych przypominała św. Dorotę patronkę polskiego kościoła, zaś wspięty lew Korony Czeskiej był herbem państwa, które wkrótce zniknąć miało z mapy Europy. Kiedy po wyzwoleniu naszych ziem zachodnich i północnych władze Wrocławia zainteresowały się herbem miejskim w ramach prowadzonej akcji repolonizacyjnej, dawny herb z r. 1530 nadany przez obcą władzę został odrzucony, ale nowe godło przyjęte i zatwierdzone w r. 1947 oparto niefortunnie na godle najstarszej pieczęci miejskiej z roku 1262, z orłem dwugłowym wójta dziedzicznego Wrocławia. Szukając odpowiednich motywów graficznych dla koncepcji nowego herbu, nie próbowano sięgać do innych przekazów historycznych utrwalonych zarówno w wizerunkach dawnych pieczęci jak i w stemplu dawnych monet miejskich. W historii mennictwa miejskiego nie tylko na Śląsku ale i na pozostałych ziemiach Polski, Wrocław wysuwa się na czoło ilością i różnorodnością reprezentowanych emisji menniczych. Dawna moneta - pieniądz kruszcowy, to przecież źródło historyczne do gospodarczych dziejów miasta, a w swoim stemplu jest również wiarygodnym źródłem heraldyki miejskiej.

W przeglądzie wszystkich przewodnich motywów graficznych reprezentujących ikonografię monet wrocławskich, znalazła swoją dokumentację bogata i różnorodna w swojej treści heraldyka miejska sięgająca początkami XIII wieku. Jego przewodnie emblematy występujące równocześnie w źródłach sfragistycznych to: św. Jan Chrzciciel, orzeł Piastów wrocławskich oraz litera "W" inicjał nazwy miasta. Te właśnie emblematy miejskie dominujące w motywach średniowiecznej

heraldyki o posiadające ustaloną chronologię oraz pełną dokumentację, winny kształtować właściwy - historycznie uzasadniony herb Wrocławia.

W świetle przeprowadzonej analizy treści obrazowej przewodnich motywów stempla monety miejskiej, ikonografia monet i medali bitych pod firmą miasta stanowi w pełni wiarygodne źródło dokumentujące i wzbogacające naszą wiedzę o herbie Wrocławia i jego historii.

PRZYPISY:

1. Temat opracowano na podstawie autopsji ponad 200 numizmatów mennicy wrocławskiej XV - XVII w. oraz podstawowej literatury zestawionej w wykazie na końcu.
2. Codex diplomaticus Silesiae t. XII: F. Friedensburg, Schlesiens Münzgeschichte des Mittelalters, cz. I : Urkundenbuch und Münztafeln, Wrocław 1887, Nr Nr 153, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, tabl. VI Nr 282, tabl. IX nr 453, także duży brakteat z napisem HEINRICVS DVX, tab. XI nr 550 - Dalej skrót CDS t. XII. Fg nr
3. CDS t. XII, tab. XI, Fg 531, 532, 533
4. CDS t. XII, dokument 34, s. 37 /z r. 1362/
5. tamże dok. 35, s. 37 - 38: "...das dieselben haller uff einer mit einem leben "leben/ und uff der andern seyten mit dem adler unsers hertzogtums zu Breszlau gepreget und geczeichnet".
6. M. Haisig, Herb miasta Wrocławia, Kalendarz Wrocławski r. 1981, s. 252-6 oraz tegoż: Jeszcze o herbie miasta Wrocławia, Kalendarz Wrocławski, r. 1988, s. 275-276.
7. CDS, t. XII, tab. IV. Fg. nr 198. - Archiv für Bracteatenkunde, I. s. 162, uwagi o orle dwugłowym.
8. CDS, t. XII, tab. XI, Fg. nr nr 551, 552, 553, 554, 565-g, 567e, 569, 571 i
9. CDS, t. XII, tab. XI, Fg. nr 557, 561a, 564, 565g.
10. CDS, t. XII, tab. X, Fg nr 178, 179- 180- 181.
11. CDS, t. XII tab. XI, Fg nr 554, 554i, 555, 555b.
12. CDS t. XII, tab. XI, Fg nr 569, 571
13. M. Haisig, Emblemat "W" w heraldyce miejskiej Wrocławia, Archeion, r. 1982, s. 77-80
14. CDS, t. XII, tab. X. Fg nr 472. F. Friedensburg nie widzi związku znaku "W" z Wrocławiem /s. 147/
15. CDS, t. XII, tab. XI fg nr 553.
16. CDS, t. XII, tab. XI, Fg nr 561a.
17. CDS, t. XII, tab. XI, Fg nr 569, 571.
18. F. Friedensburg, H. Seger, Die schlesischen Münzen und Medaillen der neuen Zeit, Wrocław 1901, nr nr 3433, 3435, 3439, 3493, 3497- dalej skrót: FS nr
19. FS, nr 3396 i nast.
20. FS, od nr 3443
21. FS, nr nr 3507, do 3519/ z lat 1617, 1643, 1645, 1646 oraz

bez daty.

22. Codex diplomaticus Silesiae, t. XIX, F. Friedensburg, Schlesiens neuere Munzgeschichte, Wrocław, 1899, s. 221
23. FS, nr 3526 /Karol VI z r. 1723 - Fryderyk II nr 3528
24. Blżej o tym: M. Haisig, Jeszcze o herbie miasta Wrocławia, Kalendarz Wrocławski, r. 1988, s. 275 - 276.
25. M. Haisig, Herb Miasta Wrocławia, Jego geneza i symbolika, Nauka i Sztuka, r. 1948 s. 153 - 168.

Ważniejsze źródła i literatura

- Codex diplomaticus Silesiae, t. XII: F. Friedensburg, Schlesiens Munzgeschichte im Mittelalter: Urkundenbuch und Munztafeln, t. XII: Munzgeschichte und Munzbeschreibung, Wrocław, 1887 - 1888
- Codex diplomaticus Silesiae, t. XIX, F. Friedensburg, Schlesiens neuere Munzgeschichte, Wrocław 1899
- Codex diplomaticus Silesiae, t. XXIII, F. Friedensburg, Schlesiens Munzgeschichte im Mittelalter. Ergänzungsband Wrocław 1904
- Friedensburg F., Die schlesischen Munzen des Mittelalters, Wrocław 1931
- Friedensburg F., Monety śląskie średniowiecz. Tablice. Reedycję opracował i wstępem opatrzył Marian Haisig, Warszawa 1988
- Haisig M. Herb miasta Wrocławia, jego geneza i symbolika. Nauka i Sztuka, r. 1948, s. 153 - 168
- Haisig M., Herb miasta Wrocławia, Kalendarz Wrocławski r. 1981, s. 252-7
- Haisig M. Emblemat "W" w heraldyce miejskiej Wrocławia. Archeion t. 72, 1982, s. 77-80
- Haisig M. Jeszcze o herbie miasta Wrocławia. Kalendarz Wrocławski, 1988, s. 275 - 277.
- Friedensburg F., Seger H., Die schlesischen Munzen und Medaillen der neueren Zeit, Wrocław 1901.

Henryk Rusek

PRAWDZIWY

WYGLĄD

BRAKTEATU

KSIĘCIA

HENRYKA

Do monet o największym znaczeniu jakie wybito kiedykolwiek we Wrocławiu i na Śląsku należy niewątpliwie duży brakteat z wizerunkiem Śląskiego orła i napisem "HEINRICUS DUX". Pierwszym, który zajął się szczegółowo tą monetą był zasłużony niemiecki badacz numizmatyki śląskiej Ferdynand Friedensburg: "Na podstawie pewnych podobieństw między licznymi czeskimi i śląskimi stemplami monet próbowałem ... przeprowadzić dowód, że bicie dużych brakteatów śląskich nastąpiło pod wpływem czeskim [1]. Wysoce pożądane potwierdzenie tego poglądu przyniósł a zarazem nowe światło rzucił na interesującą nas tu część śląskiej numizmatyki przedstawiony ... na ryc. 1/ bezprzykładowie, ważny brakteat, którego tak szczęśliwym posiadaczem stałem się bardzo niedawno, nabywając go z tutejszego, małego, ulegającego likwidacji zbioru. Literaturze numizmatycznej nie jest on właściwie obcy: w mej pracy o śląskich monetach średniowiecza, pisałem na podstawie informacji Dannenberga, o obecnie zaginionym egzemplarzu tej monety. Lecz czyniłem to z powątpiewaniem, choć pan Dannenberg przysłał mi szkic tego egzemplarza; nie mogłem całkowicie uwierzyć w istnienie takiej niezwykłości - jedyny brakteat z napisem pośród blisko 400 niemych towarzyszy! Tym większe zaskoczenie gdy leży przede mną owa awis rarissima, rozwiewający wątpliwości pięknie zachowany egzemplarz, teraz właśnie podwójnie miłe widziany, gdy zamierzam w szeregu artykułów opublikować nowe wyniki badań nad tym tak zagadkowym gatunkiem monet".

Tak pisał Friedensburg o tej monecie w r. 1886 w ukazującym się ówczesnie w Wiedniu czasopiśmie zajmującym się brakteatami [2]. Opisał wówczas także jej wygląd:

"Co się tyczy wyglądu naszej monety, ważącej 0,72 g, posiadającej średnicę 29 mm i - sądząc z narysu - próbę w przybliżeniu 14, to należy zwrócić uwagę na zmienny charakter liter napisu "HEINRICUS DUX", w szczególności na "h" i "e" obok "C" i "N". Na szczególną uwagę zasługuje jednak litera "X"; jedno z jej ramion jest proste a drugie wygięte.

co powoduje że wygląda ona prawie jak leżące przekreślone "S". Opatrzony punktami pióra, wyraźne szpony, ogon orła narysowany w kształcie linii. Wszystko wskazuje na zręcznego i starannego rytownika stempla. Najbardziej interesująca jest ozdoba umieszczona na piersi orła; łuk w kształcie półksiężyca, nad nim figura w kształcie krzyża, której punkt tworzący część górną jest zagłębiony, podczas gdy belka poprzeczna ginie w szyi orła. Mamy tu więc przed sobą prototyp ogólnie znanej ozdoby piersi śląskiego orła, która na pieczęciach występuje w tym kształcie dopiero później. Zagłębienia podobne do klina po obu stronach belki pionowej w połączeniu z wklęsłym punkcikiem na jej dolnym końcu czynią wrażenie, jakgdyby nad półksiężycem była umieszczona litera "W", co jest szczególnie wyraźne, gdy monetę ogląda się także od strony odwrotnej. Przypuszczenie, że rytownik stempla chciał umieścić inicjał stolicy i miasta, w którym znajdowała się główna mennica kraju, tj. Wrocławia jest, bardzo prawdopodobne i nie za daleko idące. Sztuka średniowiecza lubowała się przecież w tego rodzaju ukrytych aluzjach i wieloznacznych ozdobach".

Następnie zwrócił Friedensburg uwagę na głębokie bruzdy oddzielające poszczególne elementy orła, jak pióra, półksiężyc itp. oraz opisał "nie bardzo szeroki " wypukły pierścień otaczający wizerunek orła, na zewnątrz którego "blacha zawierająca napis jest dość płaska", choć na krawędzi "lekko wywinięta do góry".

Także i dziś można nazwać brakteat ten "bezprzykładnie ważnym". Pozostał jedyną znaną monetą tego olbrzymiego, liczącego kilkaset typów gatunku, opatrzoną imieniem i tytułem władcy. Należy jednocześnie do nielicznych brakteatów niosących godło Śląska - wizerunek orła z półksiężycem na piersi. W połączeniu z cechami świadczącymi, że jest pierwszą lub jedną z pierwszych wśród dużych brakteatów śląskich [3] moneta ta jest dowodem, że reformę monetarną zwiększającą po raz pierwszy wartość denara na ziemiach polskich przeprowadził książę o imieniu Henryk.

Od stu lat trwają dociekania mające na celu ustalenie, który to był Henryk, dociekania niełatwe, gdyż w wieku XIII aż czterech władców Śląska nosiło to imię. Autorstwo reformy i wybicie tej monety przypisywane jest Henrykowi I Brodatemu [4]

lub Henrykowi III Białemu [5] - istniejące także teza, że jest to specjalna, pamiątkowa emalia Henryka IV Probusa, nie powiązana z resztą dużych brakteatów śląskich [6].

Wizerunek orła na tym brakteacie, uznawany za najstarsze umieszczone na polskiej monecie godło kraju o tak wyraźnie heraldycznym charakterze, jest przedmiotem innej dyskusji - tej nad genezą polskiego godła państwowego. Nadal tajemniczy pozostaje niezwykle znak umieszczony na piersi orła, określany jako krzyż, litera "W" a nawet jako drugi półksiężyc.

W roku 1968 szczęśliwy los przywiódł i do moich rąk tę interesującą monetę. Ale nie rozpoznałem jej od razu; badany przeze mnie egzemplarz (ryc. 2) bardzo się bowiem różnił od znanego rysunku tego brakteatu, wykonanego przez Małgorzatę Buchholz i opublikowanego po raz pierwszy w cytowanym wyżej artykule Friedensburga (ryc. 1).

rys. 1

rys. 2.

Różnice te rzucały się w oczy przede wszystkim w napisie - na rysunku doskonale czytelny, wyraźny, szczegółami wszystkich liter; natomiast na moim egzemplarzu tak niewyraźny, że nie od razu go zauważyłem a zauważywszy odczytałem tylko z wielkim trudem, długo przyglądając się wypukłościom mogącym być literami pod różnymi kątami w stosunku do światła. Litery te mają kształt mniej doskonały niż na rysunku p. Buchholz, widać to na rysunku (ryc. nr 3) przedstawiającym badany przeze mnie egzemplarz. Ten ostatni rysunek powstał przez obwiedzenie konturów monety i wizerunku orła ołówkiem - potem tuszem - na przezroczystej kalce, przyłożonej do powiększonej czterokrotnie liniowo fotografii tego egzemplarza. Nie można było w podobny sposób przerysować liter, gdyż na fotografii są one prawie niewidoczne, zostały więc narysowane "z wolnej ręki" na podstawie oglądanego przez

lupe oryginału. Zastosowana tu kreskowa technika rysunku wprowadzie tylko w sposób schematyczny oddaje prawdziwy wygląd monet wyprodukowanych techniką brakteatową, ale ułatwia porównanie tej monety z kreskowym rysunkiem pani Buchholz iz wystarczającą dokładnością pokazuje zarysy wyobrażenia i napisu.

Porównanie wykazuje także znaczne różnice między wizerunkami orła. Na badanej monecie orzeł jest bardziej krępy, jego wysokość jest nieco mniejsza niż szerokość. Natomiast na przedmiotowym rysunku wysokość jest o blisko jedną dziesiątą większa od szerokości. Największa szerokość znajduje się u mego orła między końcami pierwszej, licząc od góry, pary piór, a nie między końcami drugiej pary jak u pani Buchholz. Mój orzeł ma w stosunku do całego korpusu większą głowę, większe oko, krótszą szyję oraz duże różnice w wyglądzie piór, nóg ze szponami, ogona, ukształtowanych topornie w przeciwieństwie do pięknie wystylizowanych na jej rysunku. Inny jest wypukły pierścień otaczający orła - szerszy niż na rysunku, o przekroju nie półkulistym lecz bardziej zbliżonym do trójkąta. Widoczne są też różnice kształtu półksiężyca znacznie na moim orle szerszego, oraz różnice w rysunku tajemniczego znaku nad półksiężycem.

Różnice te nie pozwalały na stwierdzenie, że badany brakteat jest identyczny z brakteatem opisanym przez Friedensburga i narysowanym przez Małgorzatę Buchholz. Albo miałem do czynienia z niestarannym naśladownictwem czy odmianą tamtej monety, albo jej rysunek był nieprawdziwy. Watpliwości tych nie można było usunąć przez porównanie badanego egzemplarza z opisanym przez Friedensburga egzemplarzem, ten ostatni bowiem, ofiarowany przezeń Śląskiemu Muzeum Starożytności we Wrocławiu zaginął wraz z całym zbiorem numizmatycznym Muzeum w zawierusze wojny. Nie miałem także dostępu do żadnych zbiorów, ani muzealnych ani prywatnych, w których znajdowałaby się ta niepospolita moneta. Nie było też łatwe porównanie jej z jakimś innym wizerunkiem brakteatu "HEINRICUS DUX". W pracach dotyczących średniowiecznego mennictwa śląskiego zdawał się niepodzielnie królować rysunek pani Buchholz: powtórzono go w podstawowej, wydanej w roku 1887 pracy Friedensburga o tym mennictwie [7] a także w jego - pośmiertnie wydanych w 1931r. - tablicach śląskich monet

średniowiecznych [8]. W tych ostatnich, na łączną ilość blisko 600 dużych brakteatów jedynie nasz brakteat jest zilustrowany - tym właśnie - rysunkiem; reszta to doskonałe fotografie! Na tym rysunku opierają się także wszyscy numizmatycy polscy - od Plekosińskiego i Gumowskiego do Szwagrzyka i Kopickiego.

Poszukiwania doprowadziły wreszcie do znalezienia reprodukcji fotograficznej tego brakteatu. Zamieścił takową Friedensburg w dziele opisującym dzieję pieniądza w poszczególnych państwach Europy i świata [9]. Mimo małego formatu tej reprodukcji przedstawiającej przedmiotowy brakteat w skali 1:1 /ryc.4/ techniczna jej poprawność pozwala na stwierdzenie, że jest to brakteat wybity tym samym stemplem, jakim wybito także i badany przeze mnie egzemplarz. Świadczy o tym identyczność wszystkich elementów stempla widocznych na reprodukcji i na badanym egzemplarzu, a więc wielkości otoku, pola monety, kształtu dzielącego ich pierścienia; świadczy wygląd napisu z którego na fotografiach obu egzemplarzy czytelna jest właściwie tylko litera "N", a przede wszystkim świadczy identyczność kształtu orła: ta sama nieproporcjonalnie wielka głowa na krótkiej szyi, te same topornie ukształtowane pióra skrzydeł, łapy i ogon, ten sam niezwykle szeroki półksiężyc na piersi i znak nad nim.

Czego dowodzi umieszczenie fotografii takiego egzemplarza w dziele Friedensburga? Czy można przyjąć, by badacz ten zamieścił w nim wizerunek zbarbaryzowanej odmiany z nieczytelnym napisem tylekroć i z takim zachwytem opisywanego brakteatu? W dziele będącym przeglądem światowego mennictwa na przestrzeni kilkunastu wieków, w którym średniowiecze śląskie reprezentują wizerunki zaledwie 5 monet? W zwięzłym opisie ukazuje autor czytelnikowi wysoką rangę tej monety, przedstawiając ją jako jedyny opatrzony napisem duży brakteat z wizerunkiem śląskiego orła, należący - jego zdaniem - do księcia Henryka I, małżonka św Jadwigi, autora reformy monetarnej... Czy dla ilustracji tego opisu nie zostałyby wybrana najdoskonalsza, najczytelniejsza odmiana i najdoskonalszy egzemplarz z pośród stojących do dyspozycji? A stały wówczas Friedensburgowi do dyspozycji nie tylko te 2 egzemplarze, które były niegdyś jego własnością - jeden z nich służył pani Buchholz jako model do jej rysunku ale i 27 innych egzemplarzy z odkrytego kilka lat przed tym w Zalesiu skarbu

brakteatów.

A gdyby przypuścić, że powyższy egzemplarz jest, mimo wszystko odmianą tego na rysunku? Czy byłoby możliwe, by Friedensburg, badacz szczególnie tą monetą zainteresowany, nigdzie tej odmiany nie opisał, nawet o niej nie wspomniał, mimo że opublikował jej wizerunek? A natrafiłem w jego pracach jedynie na wzmiankę, że znana mu była odmiana różniąca się tylko brakiem litery "X" w tytule Henryka.

Zdaje się nie ulegać wątpliwości: reprodukcja fotograficzna zamieszczona w dziele Friedensburga z 1926 roku przedstawia ten właściwy, opisany przez niego brakteat, a nie jego nieudolną odmianę. Nie wygląda on więc tak, jak go przedstawia rysunek Małgorzaty Buchholz, prawdziwy jego wygląd ukazują ryciny nr 2, nr 3, nr 4. Takie też najpewniej były stemple wszystkich znanych Friedensburgowi egzemplarzy tej monety - jeśli nie liczyć opisanej wyżej drobnej odmiany [10]

rys. 3

rys. 4.

Konkluzję taką zdaje się potwierdzać fotografia innego jeszcze egzemplarza brakteatu księcia Henryka opublikowana przez Gustawa Skalskiego w 1932r. [11]. Także i ta - niezbyt wyraźna - fotografia ukazuje monetę wybitą najprawdopodobniej tym samym stemplem jakim wybito egzemplarze ukazane na wyż. wym. rycinach.

Trzeba dodać, że taki wygląd tej monety nie jest niezgodny z zamieszczonym wyżej mało dokładnym opisem Friedensburga. Także na badanym przeze mnie egzemplarzu występuje w napisie minuskularne "h" i "e" obok majuskułnego "C" i "N". Niewykluczone jest i podobieństwo litery "X" choć czytelny jest tylko jej środek. Szpony także i na tym egzemplarzu można uznać za "wyraźne" a ogon "narysowany w kształcie lili" choć i szpony i ogon tak bardzo się różnią od narysowanych przez

panią Buchholz.

Dlaczego więc przez tyle lat przedstawiano fałszywy obraz tej monety? Najbardziej charakterystyczną, najważniejszą cechą jest napis, którego fotografia nie była w stanie uwidocznić. Aby go ukazać musiano posługiwać się rysunkiem. Uczytelnienia, upiększenia liter napisu na tym rysunku nie uznawano zapewne za naganne podobnie jak i różnic wyglądu orła; te ostatnie uważano może za mało istotne.

Przyznać zresztą trzeba, że zauważenie tych różnic przy porównywaniu rysunku z oryginałem wcale nie jest łatwe. Przyczyną jest duży kontrast między miękkim modelunkiem wytłoczonej w blasze monety, a jej twardym rysunkowym odwzorowaniem. Różnice te są wyraźnie widoczne dopiero przy porównywaniu rysunków nr 1 i nr 3.

Warto także dodać, że taka zaskakująca odmienność wyglądu orła tej monety występuje nie tylko przy porównywaniu go z wyidealizowanym orłem pani Buchholz, ale i przy porównywaniu z orłami na innych - sądząc po wadze i średnicy późniejszych - dużych brakteatów śląskich. Rycina 5 przedstawia orła na jednym z nich - w katalogu Friedensburga z 1931r. oznaczonym numerem 782.

rys. 5

PRZYPISY

- [1] Po przeanalizowaniu odkrytego w Zalesiu w roku 1919 wielkiego skarbu brakteatów doszedł Friedensburg do odmiennego wniosku - że to raczej brakteaty czeskie powstały pod wpływem śląskich.
- [2] F. Friedensburg, Ein grosser Bracteate Herzog Heindrichs von Schlesien, Archiv fuer Bracteatenkunde, I Wien 1886
- [3] H. Rusek Brakteat księcia Henryka . WN 1980 z. 1
- [4] F. Friedensburg O.C.
- [5] H. Rusek O.C.
- [6] G. Skalski Zwei Berichtigungen zu Friedensburg "die schlesischen Muenzen des Mittelalters" Altschlesien. Band 4, Breslau 1934
- [7] F. Friedensburg Schlesiens Muenzgeschichte im Mittelalter C.D.Sil t. XII Breslau 1887 (nr 550)
- [8] F. Friedensburg Die schlesischen Muenzen des Mittelalters, Breslau 1931 (nr 93)
- [9] F. Friedensburg Muenzkunde und Geldgeschichte der Einzelstaaten, Muenchen u. Berlin 1926 (nr 99)
- [10] W roku 1978 pojawił się we Wrocławiu egzemplarz odmiennego typu tego brakteatu. Sądząc na podstawie fotografii posiada on napis b. wyraźny, w szczegółach podobny do napisu na rysunku p. Buchholz. Podobne do tych na jej rysunku są też pióra, szpony, ogon oraz pierścien wokół orła. Cały wizerunek orła wygląda tak, jakby był karykaturą tamtego. Wg opisu "fabryka" tego brakteatu znacznie różni się od "fabryki" innych dużych brakteatów. Sądzę, że mamy tu do czynienia ze współczesnym fałszerstwem wykonanym na podstawie omawianego rysunku.
- [11] W artykule wymienionym w przypisie [6].

KONTAKTY KAROLA BEYERA Z WROCŁAWIEM

Kontakty Karola Beyera z Wrocławiem były już osobiste, gdy Beyer odwiedzał Wrocław w czasie swych licznych podróży, zatrzymując się w hotelu "de Silesia", już to korespondencyjne. Listy jednak Karola Beyera i do Beyera 12 jego korespondentów wrocławskich zachowały się tylko we fragmentach, a to 36 listów do niego, jeden list Beyera do Schlesingera oraz 39 streszczeń listów Beyera do jego wrocławskich korespondentów, od których nie zachowała się ani jedna odpowiedź. Opis więc kontaktów jego z Wrocławiem na podstawie powyższej korespondencji - wobec tak wielkich luk, nie daje pełnego obrazu jego kontaktów numizmatycznych z Wrocławiem.

Urodzony w 1818 r. w Warszawie, w 14 roku życia rozpoczął pracę zarobkową w fabryce wyrobów metalowych i kruszcowych u swego wójca Karola Mintera. Tam w wolnych chwilach rytownicy rytowali Feliksa Bentkowskiego "Spis medalów polskich lub z dziejami polskiej krainy stycznych" /wyd. 1830 r./. Jeden z rytowników uprosił drukarza o odbicie dla niego po jednym egzemplarzu, które następnie zamienił z Karolem Beyerem za zegarek /tzw. cebulę/. Ta zamiana wpłynęła na całe jego życie. Mając kilkadziesiąt rycin polskich medali, rozpatrywał je, porządkował, a poznawszy bliżej ich wartość historyczną - pokochał. Zaczął zbierać monety i już w 1836 r. posiadał zbiorzek polskich numizmatów w oryginałach. Udostępniał swój zbiór uczonym, z uwagi na to, iż uniwersytecki zbiór numizmatyczny po powstaniu listopadowym został wywieziony do Petersburga.

W 1884 r. Beyer wyjechał na wystawę paryską, jak sam pisze: "dla poznania czyby dagerotypia i fotografia nie mogły im ustalić niezależnego bytu". W drodze powrotnej zwiedził bogate zbiory numizmatyczne na zamku Gotha i tam zdagerotypował "odcisk ołowiany" medalu polskiego /1/. Dwukrotnie odwiedził wtedy Wacława Hankę w Muzeum Narodowym w Pradze, z którym nawiązał następnie korespondencję numizmatyczną. Po powrocie założył w Warszawie pierwszy zakład dagerotypowy /1844 r. //2/ przekształcony następnie w fotograficzny, a znaczne dochody

płynące z niego obracał na kupno numizmatów i wykopalisk. W tym też celu prowadził rozległą korespondencję. Przeważnie sprawy jego we Wrocławiu załatwiał Ludwik Schlesinger, antykwariusz wrocławski. I tak W. Hanka za pośrednictwem L. Schlesingera, posyłał Beyerowi książki z dziedziny numizmatyki. Z Wrocławia też oprócz książek sprowadzał Beyer, za pośrednictwem dra Luchsa, dla siebie i Bolesława Podczaszńskiego wydawnictwo śląskie: Schlesische Alterthümer /4/.

Dobrym znajomym, który bądź to bezpośrednio zawiadamiał Beyera, bądź to przez L. Schlesingera, był lekarz wrocławski dr Nizar. Gdy jeden z pacjentów Polaków przywiózł mu 19 monet wykopanych pod Prażką obiecując dostarczyć większą ich partię dr Nizar natychmiast przekazał te monety wraz z wiadomością ich nabycia Beyerowi /5/, który w tym kierunku prowadził z Ignacym Polkowskim dalsze poszukiwania. Beyer osobiście w prezencie ofiarował dr Nizarowi "rzadkiego Bolka" bez opisu ofiarowanej monety /6/. Nizar również zawiadomił Schlesingera o śmierci Preatoriusa oraz o zamiarze sprzedania zbiorów przez spadkobierców tegoż.

Preatorius numizmatyk wrocławski posiadał znaczną ilość brakteatów śląskich i liczny zbiór innych polskich monet. K. Beyer będąc w 1849 r. na Śląsku natrafił na kilka brakteatów. Dowiedział się wtedy, że miano je wydobyć z kopuły wieży przy restauracji kościoła w Kluczborku /sięgającego XIII w./ Brakteaty te jednak nabył do swego zbioru Preatorius, nie dopuszczając do nich Beyera. Tymbardziej więc wzrosło zainteresowanie Beyera zbiorem Preatoriusa, o którego wciąż pytał, wiedział więc, że Preatorius zapijał się "saufft sich zu Tode" /7/. Dzięki dr Nizarowi i Schlesingerowi nawiązał Beyer korespondencję ze spadkobiercą Preatoriusa, jego szwagrem Johannem Friedrichem Otto. Otto przedstawił Beyerowi krótkie zestawienie zawartości zbioru, zawierającego 9475 sztuk. Posiadał on dokładny wykaz tylko w jednym egzemplarzu, nie mógł więc Beyerowi posłać. Z Berlina sprowadził Kretschmera celem uporządkowania i otaksowania kolekcji /8/. Ten z kolei widział w osobie Karola Beyera jedynego, najlepszego nabywcę tego zbioru. Beyer przybył do Wrocławia, nabył tylko część zbioru dla siebie, a wszystkie drobne monety dla swojego "przyjaciela" /9/, którego nazwiska nie zdołano ustalić. Natomiast nie mogli dojść do porozumienia w sprawie małych

medali /10/. Medale inne nabył A. Merzbacher z Monachium, a talary A. Promber. W kilka lat później Beyer nabył u Otta małą szafkę na monety. Otto posiadał jeszcze kilka szafek numizmatycznych i prosił Beyerą o znalezienie nabywcy /11/. Beyer posyłał Schlesingerowi żądane książki, stale prosząc o monety polskie. Natomiast Schlesinger posyłał Beyerowi monety polskie. /12/, odlewy monet przekazane dla niego przez Vossberga oraz posłał opieczętowane pudełko, złożone przez Graetzera, zawierające polskie brakteaty. Schlesinger mocno wątpił w ich polskie pochodzenie. Uważał bowiem, że są raczej pochodzenia śląskiego /12/. Żałować należy, że nie zachowała się odpowiedź Beyerą w powyższej sprawie. Z listu Schlesingera /Wrocław, 1.XI.1851/ dowiadujemy się, iż w dwie godziny po wyjeździe Beyerą z Wrocławia otrzymał on dla Beyerą pieniądze i 4 zeszyty "Polytechnicznego Żurnala" wydawanego w Augsburgu przez Johanna Gottfrieda Dinglera /1778 - 1855/, a z Berlina pakiet monet przypuszczalnie od Weidmanna i 3 monety od Vossberga. Wszystko to odpowiednio zapakowane wysłał do Warszawy wraz ze skrzynią książek i miedziorytów /13/. W roku następnym posłał Beyerowi książki nabyte dla niego na licytacji oraz monety polskie /14/, talary gdańskie, a przy tej sposobności dla prof. Antoniego Wagi zamówione broszury /15/. Zawiadomił Beyerą o licytacjach we Wrocławiu i Kolonii /16/ i przeprowadzał rozliczenia pieniężne. Z powodu opóźnionej odpowiedzi Beyerą sprzedał on raz nawet monetę Jana III Wężykowi, posiadającemu piękny zbiór w Mroczynie pod Kępem /17/.

Beyer interesował się pieczęciami zamawiając odlewy gipsowe tychże specjalnie dla niego we Wrocławiu wykonywane, za które płacił od sztuki 2 zł. 20gr. L. Schlesinger już od 1850 r. posyłał Beyerowi odlewy pieczęci przeważnie z XIII w. /18/. Beyer zlecił w Archiwum Wrocławskim sporządzenie odlewów gipsowych ciekawszych pieczęci książąt śląskich z XIII w. W marcu 1856 r. na zebraniu Koła Numizmatyczno-Archeologicznego w Resursie Kupieckiej pokazał zebranym odlewy gipsowe pieczęci książąt śląskich z Archiwum Wrocławskiego /19/.

Po śmierci L. Schlesingera /20/ korespondował Beyer w sprawach numizmatycznych z T. J. Urbanem /21/ o kupno zbioru Betty Kny. Betta Kny odziedziczyła po swoim mężu, kupcu

wrocławskim, bogate zbiory, w tym litografie, obrazy olejne, drzeworyty i inne przedmioty z dziedziny sztuki, monety i medale z brązu, miedzi i cyny. Dr Nizar wybrał z tego zbioru kilka miedziorytów dla Beyera oraz kilka zeszytów z widokami Petersburga. Jeszcze w lipcu 1853 r. proszono Beyera o przyjazd do Wrocławia celem nabycia zbioru Betty Kny wraz z odłożonymi materiałami dla niego przez dr Nizara /21/.

Korespondentem Beyera był również drugi lekarz wrocławski Jonas Graetzer. W 1849 r. Graetzer usprawiedliwiał się, iż nie mógł wszystkich desyderatów Beyera spełnić z powodu zajęć służbowych. Prosił Beyera o monety rzymskie dla Gutentaga, a dla siebie o śląski numizmat z orłem i napisem " MONETA ARGENTEA SILESTIAE ". Prosił też o wybranie ze zbioru Beyera pewnych osobliwości przyrzekając ze swej strony grosz Stefana Batorego z 1582 r. Z dalszej korespondencji i rozliczeń wynika iż Graetzer uważał się za dłużnika Beyera, dziękował też Beyerowi za przysłanie mu monety z " Breslauer Johanneskopf " i za Rosenberga, a prosił o dukata wrocławskiego Rudolfa II-go. Również Graetzer zdobył drogą nieznaną z wykopaliska pod Gorzowem /Landsberg/ - niedaleko Prażki, brakteaty, posyłając Beyerowi 130 sztuk wraz z 8-ma sztukami grubszych grószy. Za zagubiony medal Karola Ferdynanda, biskupa wrocławskiego posłał Beyerowi medal ślubny Władysława IV i Cecylii Renaty oraz Zygmunta Augusta z 1566 r. Stosownie do życzenia Beyera posłał mu monety rzymskie, a monety węgierskie i inne " subfide " do wyboru. Sam zaś zbierał przeważnie medale z lekarzami i o te usilnie zawsze prosił. Graetzer zawiadomił również Beyera o mającej nastąpić sprzedaży małego zbioru gimnazjum reformowanego, w którym znajdowały się monety i medale polskie. Wyliczając niektóre pozycje obiecał, na życzenie Beyera, wysłać katalog za zwrotem /22/. W 1850 r. Graetzer posłał Beyerowi 20 brakteatów, nigdzie do tej pory nie opisanych, pochodzących skarbu odkrytego właśnie w odległości 4 mil od Wrocławia, w pobliżu Środy Śląskiej. Graetzer podał, że pochodzą one " aus der polnisch - schlesischer Zeit ", sądząc tak po kobiecych figurach, a więc z XI lub XII w. Do listu załączył rysunek. Brakteaty te nabył u kupca Kreutza z Lubiąża, który postanowił resztę znaleziska wywieźć do Berlina i Lipska celem ewentualnej lepszej sprzedaży /23/.

Korespondentami Beyera z Wrocławia byli również : H. Hildebrandt, który załatwiał dla Beyera monety, portrety oraz pamiątki polskie i ruskie /24/. Bloch nabywający potrzebne mu eksponaty u Beyera /25/. Carl Becher, a także Ludwik Goldscheider posyłający Beyerowi w l. 1865 - 1875 monety oraz stosownie do życzenia Beyera posyłał je Flewegerowi i I. Polkowskiemu /26/.

Zachowało się 28 streszczeń listów Karola Beyera do Edwarda Guttentaga z Wrocławia z lat 1875 - 1877. Z nich dowiadujemy się o żywej wymianie numizmatycznej oraz nabywaniu numizmatów. Beyer posyłał mu m.in. książki w komis. a 6.X.1876 r. posłał mu "denara raciborskiego z wykopaliska krakowskiego". Beyer posłał mu też /11.XI.1877 r./ 3 numizmaty śląskie z 1658 r. brakujące H. Saurmle - Jeltschowi, kolekcjonerowi i znawcy monet śląskich - żądając za nie 37 marek. Dnia 15.VIII Beyer proponował Guttentagowi ryciny oraz monety rzymskie, szwedzkie i ruskie, które posiadał w wielkiej ilości /27/. Beyer bowiem po powrocie z zesłania zubożał, trudnił się więc z konieczności handlem numizmatami i książkami, zarabiając w ten sposób na utrzymanie rodziny.

Gdy go zawiadomiono o wykopalisku monet w Skałce pod Wrocławiem, Beyer natychmiast przybył do Wrocławia, nabył cały skarb i zaraz wysłał /II.1874 r./ część, a to : 23 drobne trojaki, 226 półtoraków zagranicznych /ciekawych/ 48 ortów, 8 półtalarków i 7 talarów /28/.

K. Stronczyński w pracy swej wydanej w Piotrkowie pt.: "dawne monety polskie dynastii Piastów i Jagiellonów" opisując wykopaliska, m.in. wyżej wymienione, przedstawił również wybitną rolę Beyera w ich zabezpieczeniu, nabywaniu, opisywaniu i udostępnianiu. Oto co o nim pisał: "W zgromadzeniu wiadomości o tych wykopaliskach najwięcej zawdzięcza nauka gorliwym staraniom niegdyś Karola Beyera, lubownika, znawcy i przed niewielu jeszcze laty posiadacza jednego z najznakomitszych numizmatycznych zbiorów w Warszawie. On to śledząc i skupując znajdowane w ziemi od czasu do czasu skarby piastowskich monet nie żałował nie tylko kosztów, ale i czasu i osobistej fatygi, aby nic z nich nie zostało uronione, a zebranych przez siebie numizmatycznych zabytków z największą chętnością do badań naukowych udzielał... Bez takiej jego pomocy większa ich część byłaby dla nauki straconą i ... bez

niej byłbym w stanie cokolwiek w moich wiadomościach na tej drodze postąpić". Beyer nie tylko dostarczał Stronczyńskiemu wiadomości o wykopaliskach, nie tylko mu je opisywał i wypożyczał opisywane numizmaty, ale także obiecał przeprowadzić korektę tej pracy przed jej oddaniem do druku. W przedmowie do tej pracy /wyd. 1883 - 1885/ Stronczyński wyjaśnił, iż Beyer materiały do tej pracy "z zupełną bezinteresownością dostarczał i aby samo jej wydawnictwo ułatwić całą część techniczną onego wraz z korektą chciał przyjąć na siebie". W czerwcu 1876 r. Stronczyński przybył z Płotrkowa do Warszawy i przedłożył Beyerowi swoją pracę do oceny. Wymagała ona jeszcze wykończenia i korekty. To też ostatni rok swego życia /od IX. 1876/ Beyer poświęcił bezinteresownie pracy numizmatycznej nad dziełem K. Stronczyńskiego. Dla zdobycia utrzymania wysyłał książki i pisał konieczne listy. Zrezygnował z wszelkich wyjazdów z Warszawy, tak zagranicznych jak krajowych /29/. Oprócz przeprowadzanej korekty, opracował ze Stronczyńskim pewne tablice. Jeszcze we wrześniu 1877 r. pisał "Pracuję nad dziełem Stronczyńskiego ..." /30/, przy której to pracy zaskoczyła go choroba, a wkrótce śmierć. K. Beyer zmarł 8.XI.1877 r. - w największej biedzie.

PRZYPISY

1. K. Beyer : Gabinet medalów polskich oraz tych, które się dziejów polskich tyczą. Dopełnienie dzieła Edwarda hr. Raczyńskiego. Warszawa 1857 s. 30.
2. Beyer sprowadzał za pośrednictwem Ludwika Schlesingera paryskie płyty dagerotypowe. Od razu dziesięć sztuk płyt, które polecał przecinać we Wrocławiu na 8 części wg podanych przez siebie instrukcji. Raz w tygodniu odchodziła poczta z paczkami z Wrocławia do Warszawy, którą Schlesinger posyłał zamówione i przecięte płyty dagerotypowe wraz ze szczegółowym rachunkiem. Również korespondencję swoją z Paryżem załatwiał K. Beyer przez Schlesingera. I tak np. w 1850 r. dwa listy do Paryża wysłał Beyer na ręce Schlesingera, na ofrankowanie których Schlesinger wydał 21 grs. Nie znamy więc ani treści listów ani ich adresatów. List L. Schlesingera do K. Beyera z 4.IX.1850 Ossol. rkps 12522-II, s. 217-218.
3. List K. Beyera do K. W. Wójcickiego z 27.X.1859 Biblioteka PAN, Kraków rkps 714 k. 282-283.
4. Streszczenie listu K. Beyera do Luchsa z 12.I.1872. Ossol. rkps 12500-II, s. 196.
5. List L. Schlesingera do K. Beyera z 5.4.V.1850. Ossol. rkps 12522-II, s. 211-214.
6. List J. Graetzera do K. Beyera z 13.VII.1849. Ossol. rkps 12520-II, s. 17-19.
7. Listy L. Schlesingera do K. Beyera z XI i 15.XII.1852. Ossol. rkps 12522-II, s. 233-234, 235-236.
8. List J. F. Otto do K. Beyera z 26.VII.1853. Ossol. rkps 12522-II, s. 29-30.
9. List J. F. Otto do K. Beyera z 6.VIII.1853. Ossol. rkps 12522-II, s. 33-34. Antoni Ryszard pisząc o tym wykopalisku nadmienił, iż " wykopalisko to pochodziło z XII w. i że wśród stukilkudziesięciu sztuk nabytych przez Beyera, znajdował się brakteat Ordona. Brakteat ten wraz z innymi średniowiecznymi monetami Beyera przeszedł do Zbioru Zamojskiego. Biblioteka Czart. MN, sygn. 934 b. s. 352.
10. List J. F. Otto do K. Beyera z 18.VII.1853. Ossol. rkps 12522-II, s. 35-36.
11. List J. F. Otto do K. Beyera z 5.I.1856. Ossol. rkps

12522-II, s. 37-38.

12. List L. Schlesingera do K. Beyera z 22.III.1850. Ossol. rkps 12522-II, s. 215-216.

13. List L. Schlesingera do K. Beyera z 1.IX.1851. Ossol. rkps 12522-II, s. 223-224.

14. List L. Schlesingera do K. Beyera z 25.III.1852. Ossol. rkps 12522-II, s. 227-228.

15. List L. Schlesingera do K. Beyera z 18.V.1852. Ossol. rkps 12522-II, s. 229-230.

16. List L. Schlesingera do K. Beyera z 3.VI.1852. Ossol. rkps 12522-II, s. 231-232.

17. List L. Schlesingera do K. Beyera z 7.II.1852. Ossol. rkps 12522-II, s. 235-236.

18. List L. Schlesingera do K. Beyera z IX.1852. Ossol. rkps 12522-II, s. 235-236.

19. Biblioteka Czart. MN rkps 949 nue pag., wycinek z "Gazety Warszawskiej" nr 65 z 8.III.1856.

20. J. Graetzer zawiadomił K. Beyera o śmierci L. Schlesingera listem z 23.V.1853. Ossol. rkps 12520-II, s. 45-46.

21. Listy T. J. Urbana do K. Beyera z l. 1853-1857 /7/. Ossol. rkps 12522-II, s. 277-298.

22. Listy J. Graetzera do K. Beyera z l. 1849-1858 /10/. Ossol. rkps 12520-II, s. 17-58.

23. Listy J. Graetzera do K. Beyera /2/ z 19.IX.1850. i b.d. Ossol. rkps 12520-II, s. 41-42, 59-62.

24. Streszczenia listów K. Beyera do H. Hildebrandta z 10.VII.1871, 28.VI.1874, 12.IV.1875, 7.V.1876. Ossol. rkps 12500-II, s. 148, 314, 361, 455.

25. Streszczenie listów K. Beyera do Blocha z 12.X.1874. Ossol. rkps 12500-II, s. 333.

26. Streszczenie listów K. Beyera do L. Goldscheidera z 5.V.1865, 4.VI.1871, 10.VIII.1875. Ossol. rkps 12500-II, s. 5, 121, 376.

27. Streszczenie listów K. Beyera do E. Guttentaga /28/ z 1.XII.1875, z 6.X.1876 /list z denarem raciborskim zaginął/. Ossol. rkps 12500-II, s. 386, 496 i inne oraz z 19.IV.1877, z 11.VII.1877. Ossol. rkps 12506-II, s. 14, 47, i inne.

28. Streszczenie listu K. Beyera do L. Hamburgera z 14.II.1874.

Ossol. rkps 12500-II, s. 288.

29. List K. Beyera do E. Hutten Czapskiego z 13.VI.1876. Bibl.
Czart. MN sygn. g 51a k. 285-286.
30. List K. Beyera do E. Hutten Czapskiego z 5.IX.1877. Bibl.
Czart. MN sygn. g 51a k. 859-862.